

DE OORLOG, 3 september 1914
 [ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27805]

[Donderdag 3 September 1914]

Inhoudsopgave 3 september 1914

[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27805]	1
DE OORLOG	2
Op het Westelijk oorlogstooneel.	2
Een Duitse overwinning.	2
Communiqué van den Franschen minister van oorlog.	2
In Noord-Frankrijk.	3
In België.	4
De "Zeppelin" boven Antwerpen.	4
De toestand te Mechelen.	4
Om en bij den strijd.	5
Op het Oostelijk oorlogstooneel.	7
Russische berichten.	7
Rusland en Oostenrijk.	7
Russische berichten.	7
Russen en Oostenrijkers.	7
Op Zee.	8
Op een mijn gestooten.	8
DUITSCHLAND.	8
De verwoesting van Leuven.	8
Duitse berichten.	8
Sedandag te Berlijn.	8
Veroverde kanonnen.	9
Een Duitse mode.	9
ITALIË.	9
De Italiaansche neutraliteit.	9
TELEGRAMMEN.	9
De Pauskeuze.	9
Lord Devilliers †.	9
Albanië.	9
Enver pasja.	10
Nederland en de Oorlog.	10
Havens van Messina en van Venetië.	10
De Staatsmijnen.	10
Uit Zeist.	10
Duitse trawler in IJmuiden.	10
Zilverbons.	10
Militaire berichten.	10
Contrabande.	11
Een bede om hulp.	12
Roode Kruis.	12
Uit Maastricht.	13
Nieuwe uitgiften in Engeland.	13
Goudbeweging.	13
Uit de Ver. Staten.	13
[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27805]	14
DE OORLOG	14
De algemeene toestand.	14
Van het Westelijk oorlogstooneel.	15
De Fransche regeering naar Bordeaux.	15
De slag bij St. Quentin.	16
De toestand in Noord-Frankrijk.	16
Een charge der Engelsche lanciers.	16
Het gevecht bij Compiègne.	17
De Engelschen in den strijd met de Duitschers.	17
Een schermutseling.	17
Een schermutseling.	17
De toestand in België.	17
Uit Parijs.	17
Vredesvooruitzichten.	18
Het Westelijk oorlogsveld.	18

Naspeuringen van Paul Theelen: 3 september 1914

Om en bij den strijd.	19
Op het Oostelijk oorlogstooneel.	20
Russen en Oostenrijkers.	20
Een Russische overwinning.	20
De Russische nederlaag in Oost-Pruisen.	20
Op Zee.	21
De Duitsche verliezen.	21
BELGIË.	21
Het schieten op luchtschepen.	21
"Moed gehouden".	21
Engelsche officieren te Antwerpen.	21
Hoe de Duitschers hun voorraden vervoeren.	21
De verwoesting van Leuven.	22
Een oproep.	22
FRANKRIJK.	22
Een protest.	22
ENGELAND.	22
Het dagboek van een eiland-bewoner. XXII.	22
Zuid-Afrika's hulp.	23
TELEGRAMMEN.	23
De Pauskeuze.	23
ENGELAND.	23
De plicht der neutrale staten.	23
RUSLAND.	24
Geen pogroms.	24
Op het Oostelijk oorlogstooneel.	24
Op het slagveld van Tannenberg.	24
De nieuwe paus.	25
VOETBAL.	25
Belgische voetballers gesneuveld.	25
Van Dag tot Dag.	25
De Oorlog.	25
Uit Maastricht.	25
Giften voor een Nederlandsche ambulance in België.	25
Bakproeven.	26
De Engelsche censor.	27
Een dankbetuiging van Belgen.	27
Dankbetuigingen.	27
BEURS EN NIJVERHEID.	27
Misverstand.	27

5

EDITIE VAN 2 UUR. OCHTENBLAD.

DE OORLOG

10 **Een Duitsche overwinning. — Om en bij den strijd. — Een Zeppelin boven Antwerpen. — De toestand te Mechelen. — Op een mijn gestooten.**

Op het Westelijk oorlogstooneel.

Een Duitsche overwinning.

15 BERLIJN, 2 Sept. (W. B.) De Groote Generale Staf bericht: "De middelste Fransche legergroep, ongeveer tien legercorpsen, werd gisteren tusschen Reims en Verdun door onze troepen teruggeslagen. De vervolging wordt heden voortgezet. Uitvallen van de Franschen uit Verdun werden afgeslagen. De Keizer bevond zich gedurende het gevecht bij het leger van den kroonprins en bleef gedurende den nacht te midden der troepen.

20 General-Quartiermeister von Stein.

Communiqué van den Franschen minister van oorlog.

25 PARIJS, 2 Sept. (Reuter.) Dat de Fransche troepen vorderingen maken in Lotharingen, treedt voortdurend duidelijker in het licht. Wij zijn thans meester van de linie van Mortagne. Onze rechtervleugel rukt voorwaarts. Van het front aan de Maas valt niets te berichten. Gisteren heeft een hevig gevecht plaats gehad in de buurt van Lannoy, Signy, Novion, Porcien (in de Ardennen ten westen van de Maas) zonder beslissend resultaat. Morgen zal de aanval worden hervat. Op den linkervleugel is een ware veldslag geleverd door vier Fransche legercorpsen. De rechtervleugel van deze corpsen

30 sloeg een aanval af van het tiende Duitsche legercorps en de garde, die naar Guise en

het oosten werden gedrongen en zware verliezen leden. De linkervleugel was minder gelukkig. De Deutsche troepen rukten op in de richting van La Fère.

In Noord-Frankrijk.

35 (Van een onzer bijzondere berichtgevers.)

LILLE, (Rijssel), 26 Augustus. In hoop dezen brief via Ostende en Londen naar Amsterdam te kunnen zenden. Later, als het oorlogsterrein verplaatst is, zal ik misschien mijn avontuurlijken tocht beschrijven, voorloopig volsta ik met te vermelden, dat ik door België in Lille ben aangeland, waar ik dezen brief begin te
40 schrijven. In Ostende kreeg ik vanochtend de positieve berichten, dat Lille door de Duitschers bezet was en besloot zelf te gaan zien. Lille is thans nog vrij van Duitschers, hoewel men in Tourcoing (ongeveer 10 K.M. N.O. van Lille) heden en gisteren uhlanen had gezien. De verhalen in Tourcoing waren verwarrend. Sommigen hadden 20, anderen 10, weer anderen 5 uhlanen gezien, maar het was zeker dat enkele –
45 vermoedelijk verdwaalde – uhlanen in de stad geweest zijn. Op de "grande place" was natuurlijk groote emotie en toen mijn vervoermiddel stopte om voor de inzittenden een krant te krijgen, werden wij omstuwd door het volk; ik verkondigde met luider stemme het laatste nieuws uit België en ontving een kleine ovatie. De paniek-atmosfeer hing zwaar in deze plaats. Ik kwam Lille zonder moeite binnen en hoorde, dat de maire
50 Zondag naar Duinkerken was gegaan en van daar naar Parijs, waar hij den ministerraad overtuigd had, dat het beter was Lille als open stad te verklaren. De verdedigingswerken van Lille zijn verouderd en niets waard, slechts de officieele verklaring dat Lille een open stad is, zou de stad voor een bombardement vrijwaren. Gelijk met het vertrek van den maire was alle verkeer, per rail, telegraaf en
55 telefoon, gestopt. Hedenmiddag, na terugkomst van den maire, werd alles weer bij het oude gebracht. Proclamaties aangeplakt, der burgerij aanbevelend zich neutraal te houden en kalm. te blijven – een dergelijke proclamatie als ik reeds in Brussel, Gent en Ostende heb gezien. Ook deze proclamatie drukt de bevolking op het hart dat zij, volgens het geldend oorlogsrecht, niet gehouden zijn den vijand informatie geven
60 omtrent troepenbeweging van eigen land. De berichten, die ik hier heb machtig kunnen worden over den stand der gevechten, zijn uiterst mager.

TOURCOING, Woensdagnacht.

Ik moest mijn brief afbreken, daar order gekomen was dat in Lille en omliggende
65 plaatsen niemand binnengelaten werd na 8 uur 's avonds. Om redenen van militair journalistieken-tactischen aard had ik besloten den nacht in Tourcoing door te brengen, zoodat ik in haast verder moest. Ik was afgebroken bij mijn beschrijving van de locale positie. De Deutsche cavalerie had Zondag j.l. een schermutseling met Fransche cavalerie op ongeveer 1½ K.M. van de plaats, waar ik dezen schrijf. Verder
70 werd zij gezien bij Bouvines en Cysving, waar ook enkele schermutselingen plaats grepen. Dit bracht de paniek in Lille – hinc illae lacrimae bij den maire. Na Maandag werden zij niet meer daar gezien. Volgens betrouwbare berichten wordt echter thans gevochten tusschen Pont de Marcq en Marchiennes, wat geheel overeenkomt met mijn inzicht in de situatie en geheel overeenstemt met de Zuidelijke optrekking van het
75 Deutsche leger. Hetgeen ik hier bijwoon en hetgeen Lille verontrustte (en men heeft geen denkbeeld welke geweldige proporties dergelijke schermutselingen lokaal aannemen) is niets dan het voeling nemen van de uiterste rechter Deutsche flank. Wat de uhlanen betreft, die hier vandaag gezien zijn, ik geloof dat dit een verdwaald groepje geweest moet zijn. Ik was vanmiddag ook even in Roubaix (tusschen Tourcoing
80 en Lille), een groote, welvarende, zeer mooi aangelegde stad; ook hier hing zwoel de paniek-atmosfeer. Als ik hier schrijf van "paniek", moeten mijn lezers wel verstaan dat het niet een algemeen *saue qui peut* geldt – met paniekatmosfeer bedoel ik dien bijzonderen, intens gespannen toestand, dien men een paar maal in vollen oorlogstijd meegemaakt moet hebben om hem goed te kunnen begrijpen. Het minste incident is
85 voldoende de latente paniek in een actieve paniek te doen overgaan. En, let wel, dit zijn alle onverdedigde open plaatsen, waar niet de minste tegenstand geboden mag worden. Het is dus geen angst. Ik wijd hierover met voordacht uit, daar mijn indruk in de vijf Fransche plaatsen, welke ik heden bezocht, buitengewoon gunstig is wat betreft het volle vertrouwen dat het volk in het leger en in de eindelijke victorie
90 heeft. Bij het volgen van de gebeurtenissen, die zich als de beelden in een kaleidoscoop voor onze oogen met zulk een groote snelheid opvolgen, is het goed even stil te staan bij den zielstoestand van een volk in een oorlogvoerend land. Ik ben deze laatste vier weken in Duitschland, Engeland, België en Frankrijk geweest; ik heb in de beide laatste landen het oorlogsterrein van zeer nabij gezien, en laat men mij
95 gelooven als ik zeg, dat het lot van hen die uitzien en wachten heel, heel moeilijk. Het volk hoort *niets*; het krijgt de officieele communiqués, maar die geven slechts

100 een overzicht van hetgeen er gebeurd is. Den toestand van heden weet geen enkel, die
thuis blijft, en in dezen strijd hebben de auto's en motorfietsen een geweldige
omwenteling gebracht. De vijand – vooral de uiterste posten – kan zich zoo snel
105 verplaatsen, dat geen stad, geen dorp, geen gehucht zich veilig kan wanen voor een
onverhoedschen inval van een vijand, die enkele uren geleden nog tientallen
kilometers verwijderd was. Terwijl ik dezen zit te schrijven, kan ik plotseling onder
mijn venster dezelfde auto's en fietsen hooren, die ik vanmiddag tusschen Heule en
110 Menin over het vlakke veld, over een weg ongeveer parallel aan mijn weg, zag
voorbijsnorren. Voor mij is het niets dan een voorbijgaande, niet onaangename emotie,
– maar voor de inwoners hier moet dat gevoel wel heel moeilijk zijn om met
gelatenheid te dragen.

Over de verdere krijgsverrichtingen in de buurt van Lille kan ik niet veel schrijven.
Er schijnt hevig gevochten te worden tusschen Pont de Marcq en Marchiennes, en ik
115 hoop morgen op verdere kondschap uit te gaan. Hier zijn de Fransch-Engelsche troepen
slaags met de Duitschers. Het is u natuurlijk bekend dat het Belgische leger bezig is
uit Antwerpen naar het Zuidoosten te kruipen en dat bij Mechelen gevochten wordt. Ik
vermoed dat uw lezers van dat terrein van den strijd betere berichten krijgen dan ik
hier. Wat de kansen voor de uiterste rechterflank van het Duitse leger aangaat,
120 veel zal afhangen van hetgeen het Belgische veldleger thans kan doen; de snelle
zuidwaartsche beweging van het Duitse leger heeft dit in Westelijk België
natuurlijk uiterst kwetsbaar gemaakt. De berichten zijn echter te schaarsch om met
eenige intelligentie te voorspellen. Terwijl ik dezen schrijf, hoor ik flauwtjes het
bekende getik van veraf geweervuur en ben benieuwd wat de dag van morgen aan
125 Tourcoing zal brengen. 't Zal wel loslopen. Volgens mijn calculaties heeft een
verder westwaarts rukken van een eenigszins aanzienlijke troepenmacht voor de
Duitschers geen zin. Hij zou, op dit kritieke moment, onnoodige versnippering geven.
Ik vermoed dat het een paar verdwaalde patrouilles zijn, daar ik Z.O. van Lille
vanmiddag een paar kleine troepen Fransche cavalerie gezien heb. Behalve in Londen,
130 verleden Zondag, waar het wemelde van soldaten, heb ik nog geen Engelsch soldaat of
ruiter gezien. Ik zal niet rusten voor ik kan boekstaven, dat de Engelschen hier
werkelijk zijn. Ik moet morgenochtend om vier uur op pad, het is thans na
middernacht, zoodat ik niet aan mijn lust kan voldoen, enkele van mijn avonturen
gedurende den afgelopen dag te vertellen.

130 **In België.**

OSTENDE, 2 Sept. (Reuter.) Gisteren kwamen de Duitse troepen te Aalst; zij sneden
de telegraaflijnen door, namen bezit van het stadhuis, de bruggen en het
spoorwegstation. De kassier had echter tijd de aanwezige fondsen, een bedrag van
135 40,000 francs, in veiligheid te brengen.

De "Zeppelin" boven Antwerpen.

Onze Antwerpsche correspondent seint d.d. 2 Sept.: De "Zeppelin", die andermaal
Antwerpen aanviel, kwam te 3½ uur uit Oostelijke richting. Gerucht van motoren werd
140 niet vernomen, hetzij dat het luchtschip te hoog was, het zij dat de motoren
stilgelegd waren. Volgens ooggetuigen voer de vliegmaschine met volle vaart. Ditmaal
werden geen bommen uitgeworpen zooals de eerste maal, wel werden handgranaten, die
een minder schrikkelijke uitwerking hadden, dadelijk in groote hoeveelheid kort na
145 elkander gesmeten, zoodat over 500 Meters wel 10 omlaag kwamen. Drie granaten kwamen
terecht in een weide en bleven zonder uitwerking. Zij sloegen echter gaten van 1 M.
diep bij 3 M. doorsnee; een andere viel op een diamantslijperij, die totaal verwoest
werd, weer andere vielen op een woning door het dak tot op de tweede verdieping. De
bewoners daarvan waren niet thuis, en zijn daardoor het gevaar ontsnapt. Vier andere
150 bewoners echter van de tweede verdieping werden licht gekwetst. De zesde bom
vernielde eveneens een woonhuis. Drie andere bommen kwamen terecht op terreinen, waar
geen schade kon aangericht worden. Een nader onderzoek heeft uitgewezen, dat de
granaten een dubbel omhulsel hadden, samengevoegd met klinknagels. Het binnenste was
gevuld met spijkers en bouten. Men weet niet in welke richting het luchtschip
155 verdween, ook niet of het geraakt werd door schoten. Sommigen beweren het te hebben
zien overhellen. In ieder geval was de opschudding onder de bevolking groot. Vele
bewoners vluchtten, nauwelijks gekleed, naar de kelders. Burgerwachten openden
aanhoudend geweervuur.

De toestand te Mechelen.

160 Onze Antwerpsche berichtgever seint dd. 2 Sept.: De toestand te Mechelen blijkt bijna
even treurig als te Leuven. Het bombardement duurde van elf tot één uur en er werden
een honderdtal houwitsers geworpen, niet meer van de soort zoogenaamd zonder

percussie, welke weinig schade aanrichten, maar maal geladen met picriet, welke gaten slaan van 50 c.M. en brand stichten. De toren St. Rombout staat nog, maar de kerk maakt den indruk van een bouwval. De prachtige glasramen zijn vernield. Gelukkig heeft men vele kunstschaten kunnen redden. De beroemde reliquienschrijn van St. Rombout is overgebracht naar Ste. Kathelijne te Waver. Uit de St. Janskerk werden de schilderijen van Rubens, De aanbidding der Koningen en de Gekruisigde, per auto naar Antwerpen gebracht en geborgen in een bomvrije zaal van het museum. Ook het drieluik van Simon de Vos: De aanbidding is aldus gered. Heden tracht men nog andere kunstwerken, alsmede zeer kostbare stadsarchieven en de beroemde pop Opsinjoorken, in veiligheid te brengen. Het wereldberoemd klokkenspel, zoo dikwijls door den kunstenaar Jef Denijn bespeeld, is onherroepelijk verloren. Men vraagt zich af wat het Duitsche leger heeft bezield om Mechelen, een open stad, zonder verdediging, zonder strategisch belang, te vernielen, want de Mechelsche bevolking heeft geen enkele vijandige daad tegenover Duitsche troepen bedreven. Op het oogenblik, dat ik sein, verneem ik van den bestuurder der Mechelsche celgevangenis, die naar Antwerpen is gevlucht met alle gevangenen, dat de prachtige St. Romboutstoren, een der schoonste architectuurmonumenten der Nederlanden, begint over te hellen.

180 **Om en bij den strijd.**

Brussel, 31 Aug.
Heel, heel veel afschuwelijks heb ik al gezien en bijgewoond in dezen vreeselijken oorlog. Ik heb moord gezien en brand en veel meer... Maar schrijnender dan dit alles in de bittere machteloze haat van de Brusselaars, nu zij hun stad, hun heerlijke blije hoofdstad, hun tweede Parijs, overmeesterd zien door den vijand... Brussel is zich zelf niet meer. De felle maronjard, tijdelijk getemd in zijn dolle apache-natuur, heeft zich terug getrokken van de drukke boulevards en de Place de Brouckère, naar zijn besloten woning op de trap tusschen hoog en laag Brussel, waar hij zit te broeien op wat hij toch zou kunnen, wat hij zoo graag zou willen doen, om de indringers terug te jagen weer, wég uit zijn stad. De Fransch-spreekende bewoner van de sierlijke bovenstad vloekt nog 'nen keer, en herhaaldelijk, in smeug Vlaamsch, telkens, - en dat is heel vaak! - als hij de Duitsche soldaten als-kind-in-huis ziet rondzwalken door zijn straten en gapend ziet gluren in zijn kokette winkels... Brussel, - 't leven dat er zoo vroolijk placht te zijn en luchtig, het gaat zwaar nu en log en moeilijk, - de oogen der Brusselaars staan somber en nijdig, ... en angstig dringt de vraag zich op wat er in 's hemelsnaam zal ontstaan uit die broeiing van haat, wat er gebeuren zal als straks die nu nog ingehouden felheid zal losbarsten in daden, - eerst stiekum daar en hier, dán te hoop in een stille straat dán overal en algemeen... Want wij weten het nu al wel, - de Duitschers, waar zij eenmaal vasten voet hebben, daar dulden zij geen tegenstand meer, daar onderdrukken zij alle verzet. O, als 't zóó ver komt, als dat ongeluk moest gebeuren, - dan wordt de nu nog krachtige hand van burgemeester De Max machteloos, dan zal zelfs *hij* niet meer de ramp kunnen bezweren, en dan... 't Is niet denkbeeldig, dit gevaar. Want 't is niet alleen de verbitterde stemming der Brusselaars, die dit gevaar doet vreezen, 't is óók de benarde toestand, waarin de stad verkeert nu de toevoer van levensmiddelen is afgesneden, werk en bedrijf stilstaan, terwijl het aantal inwoners plotseling is vermeerderd door de groote Duitsche bezetting. Er is bijna niets meer te krijgen in Brussel, de menschen weten niet waar zij hun proviand vandaan moeten halen, - er zijn velen die honger lijden, vooral onder de minder goeiden. Het gemeentebestuur doet al zijn best om de verdeeling der levensmiddelen zoo goed mogelijk te regelen, - burgemeester De Max verricht wonderen ten aanzien van het Duitsche gouvernement, handhaaft met krachtige overreding het goed recht van zijn stad en haar bewoners, - maar waar met is... 't Was laat al, toen ik hier aankwam, en ik had enkele boodschappen te doen, die geen uitstel konden velen. Zoo was 't bij half negen eerst vóór ik rustig op den Boulevard Anspach aan eten kon denken. Toen vernam ik dat alle cafés en restaurants om negen uur moesten sluiten. Ik moest dus wel haast maken, - maar 't kostte mij geen moeite, want er was toch niet anders te krijgen dan wat koud vleesch en brood. Ik stelde mij daarmee tevreden, in de hoop straks in mijn hotel de schade in te halen. Maar toen ik daareven in mijn hotel kwam en vroeg wat de pot alzo schafte, werd mij geantwoord: - niets, absoluut rien. Ik had geen gelegenheid gehad koffie te drinken vandaag, en gretig naar wat vasten kost, ging ik dan maar weer de straat op om te zien of in een charcuterie nog wat te krijgen zou zijn. En ik ben verheugd thuis gekomen met twee broodjes met zonderling vleesch er op en twee gevulde tomaten. Daarmee - én met koud water, heb ik mijn maal gedaan. Ik vroeg, - alweer in mijn hotel, (en 't was waarlijk niet een der minste hotels) bier, - 't was er niet, wijn, - 't was er niet, thee, - 't was er niet... Dat leek mij toch wel een angstig vooruitzicht, - niet voor mij, maar voor arm Brussel.

230 Want, een stemming als er nú is, en dan de Duitschers met hun forsche represaille-
maatregelen... Nóg iets is er dat extra verbittering nog wekt bij zekere – en niet de
minst gevaarlijke – groepen der bevolking, – en dat is het algemeen geldende verbod
van alcoholverkoop. Men zou in de allereerste plaats zeggen, dat dit een zeer nuttige
235 maatregel is in de huidige omstandigheden. Maar men vergete niet, dat juist onder de
groepen die nu 't gevaarlijkst zijn, – omdat bij hen kalmte en beredeneerdheid
vrijwel uitgesloten zijn – velen, aan alcohol, zij 't al niet verslaafd, dan toch
zéér gewend zijn, en dat deze lieden nu door de gedwongen onthouding, – die zij
natuurlijk direct aan de Duitschers wijten, – heftig geprikkeld worden en
overspannen. Zoo is dan de toestand in Brussel niet rooskleurig, – te minder nog
240 omdat er 'n de buurt van de stad, in Noord-Noord-richting nog steeds strijdgeruchten
vernomen worden, zonder dat men weet van waar die komen en wat zij beduiden.
Tegenover dit alles spannen het gemeentebestuur en de besturen der buitengemeenten,
met den kranigen burgemeester De Max aan het hoofd, al hun krachten in om den boel in
orde en de menschen kalm te houden. En het moet gezegd dat het Duitse gouvernement
daartoe met alle middelen schijnt te willen meewerken. Men staat toe dat de menschen
245 hun harten luchten door de Belgische vlaggen uit te steken en de Belgische kleuren in
hun Knoopsgat te dragen, – men laat de politie-agenten hun macht door ze gewapend te
houden met revolver en sabel, men heeft een uitgebreid extra-politie-corps
aangesteld, – waarvan de leden gekenmerkt zijn door een brassard – om alle
volksoploopen te vermijden en, als zij al ontstaan, terstond weer uiteen te doen
250 gaan, – maar de Brusselaar is geen karakter om zich neer te leggen bij de strenge
Duitse tocht [tucht?] – naast de Duitse schildwachten, die niet op- of omkijken,
staan de gewone en extra politie-agenten genoeglijk te praten met hun kennissen of
hun bonnes-amies.
Zij kunnen het praten niet laten, zooals heel Brussel het niet laten kan nu. Neem 't
255 overigens den menschen eens kwalijk! Kranten of berichten zijn er niet, er zijn
uitsluitend on-dits en il-patraits. Die gaan van mond tot mond, gefluisterd of luid-
op gezegd, – en nemen afmetingen aan, zóó barbaarsch, dat 't ten eenenmale
onbegrijpelijk is hoe zij nog worden oververteld en geloofd. 't Meest hardnekkig is
wel 't nog steeds opgeld doende verhaal dat de Duitschers over de Nederlandsche grens
260 zouden zijn getrokken. Een bijster fraai verhaal is ook dat de Paus zelfmoord zou
hebben gepleegd omdat hij dan beter voor de Belgen kon bidden, maar – omdat hij toch
óók wat voor de Duitschers wou doen, heeft hij hún zijn geld nagelaten. Zoo heeft dan
ook weinig effect een proclamatie die door den Nederlandschen gezantschapssecretaris
– de gezant zelf is natuurlijk thans te Antwerpen, waar de zetel der regeering is, –
265 allerwege is doen aanplakken, waarbij het schenden der Nederlandsche neutraliteit
krachtig wordt tegengesproken, – dóór burgemeester De Max, namens het Nederlandsche
gezantschap. Och kom, – zeg[g]en de Brusselaars, – dat heeft M. De Max gedaan onder
dwang van de Duitschers. Hoe zeer dit onjuist is, blijkt wel uit een andere
proclamatie, waarbij burgemeester De Max nadrukkelijk logenstraft de mededeeling van
270 den gouverneur van Luik als zou de Fransche regeering aan het gemeentebestuur van
Brussel hebben doen weten dat geen Fransche troepen Brussel te hulp zouden kunnen
komen omdat alle Fransche soldaten noodig zouden zijn voor defensieve maatregelen.
Wanneer men nu weet dat geen proclamatie, ook door het gemeentebestuur, mag worden
aangeplakt buiten medeweten en goedkeuring van het Duitse gouvernement, dat dus de
275 Duitse gouverneur toestemming moet hebben gegeven tot de proclamatie van deze
tegenspraak, dan kan men zien, dat burgemeester De Max de waarheid door het Duitse
gouvernement weet te doen eerbiedigen, en zich niet laat dwingen tegen beter weten in
tot het bestendigen of verbreiden van leugens. Maar er valt met de Brusselaars niet
te redeneeren. Zij zijn overspannen en overprikkeld, en tot nog toe uit zich dat
280 gelukkig alleen nog maar in praten van nonsens dingen. 't Is waarachtig te hopen dat
't daarbij blijft en dat 't niet komt tot daden.
Ook voor de Hollanders in Brussel is dat te hopen. Want die zouden dan zeker in het
gedrang komen. Eenerzijds de Duitschers, die, als het tot represaille-maatregelen
kwam, moeilijk iederen Hollander zouden kunnen sparen, anderzijds de Brusselaars,
285 die, als 't er dan tóch ging spannen, meteen hun woede op de Hollanders wel zouden
luchten. Totnogtoe doet onze gezantschapssecretaris voor de Hollanders wat hij kan.
De kanselarij staat den heelen dag voor hen open, en – waarlijk meer dan bij wijze
van spreken – de heer Van Vollenhoven staat hen bij met raad en daad. ... En de
Duitschers zijn in Brussel al weer volkomen op hun gemak. Het gouvernement is
290 gehuisvest in het ministerie van oorlog aan de Rue de la Loi, – daar is de heele
administratie blijkbaar weer volmaakt in orde, alles loopt er van een leien dakje,
kalm, rustig, georganiseerd... en de Brusselaars, die zich in drommen voor den ingang
der bureaux verdringen voor dit en voor dat, – staan stillekens in zich zelve te
vloeken als zij 't moeten aanzien hoe zij, in hun eigen stad, gedwongen worden hun

295 opgewonden levendigheid geweld aan te doen en zich te schikken naar de
organisatorische kalme regelmaat van de Duitschers. Maar naast de Colonne du Congres
staan twee kanonnen, gericht op de groote benedenstad, waar altijd 't drukke
Brusselsche leven 't hevigst en krachtigst golft, – en op vele plaatsen staan
300 machinegeweren, – en overal staan Duitse schildwachten met hun zekere geweren en de
scherpe bajonetten daarop. Zij blijven onbeïnvloed door de bewegelijkheid der
Brusselaars, en schreeuwen: Halt! Hier! Dort! De stehen bleiben!... Arm Brussel! Arme
stad van blijheid en levenslust!

Op het Oostelijk oorlogstooneel.

305 **Russische berichten.**

PETROGRADE, 2 Sept. (Reuter.) Officieel. Onze legers die Galicië binnentrokken rukken
voortdurend in de richting van Lemberg op. De vijand trekt voortdurend terug. Wij
namen eenige kanonnen en munitie. De vervolging wordt voortgezet. Bij Grida en Lipa
bezette de vijand een sterke positie, die hij als onneembaar beschouwde. Sedert deed
310 de vijand een flankaanval naar dezrijde van Ledliez. Na een hardnekkig gevecht
sloegen wij de Oostenrijkers met groote verliezen terug. Wij hebben 4800 lijken van
Oostenrijkers begraven, maakten vaandels en 32 kanonnen buit en namen vele
Oostenrijkers krijgsgevangenen, onder wie een generaal. Aan het zuiderfront, in het
district Warschau, werden alle aanvallen der Oostenrijkers met succes afgeslagen.
315 Door een offensieve beweging op den rechtervleugel noodzaakten wij de Oostenrijkers
tot den terugtocht. Wij maakten kanonnen en mitrailleuses buit en namen 1000 man
gevangen. De verliezen van den vijand zijn, volgens de verhalen der gevangenen,
groot.

320 LONDEN, 2 Sept. (Reuter.) Naar aanleiding van een telegram in de Engelsche bladen van
heden, meldend, dat de Russen in Oost-Pruisen een echec hebben geleden, waarbij drie
Russische generaals gesneuveld zouden zijn, verneemt Reuter, dat vanmorgen te Londen
een telegram is ontvangen van den Russischen generalen staf, zeggend: Dat echec moet
als van volkomen plaatselijken aard worden beschouwd en is te wijten aan een
325 plotselinge versterking der Duitse strijdkrachten en aan de aankomst van het
Duitse belegeringsgeschut. Russische versterkingen zijn reeds aangekomen.

Rusland en Oostenrijk.

LONDEN, 2 Sept. (Reuter.) (Communiqué van den Grooten Generalen Staf). Op 28 Aug.
330 werd bij Lastchoff (in Russisch-Polen, dicht bij de Galicische grens) de 15e
Oostenrijksche divisie totaal verslagen. De divisie- en brigadecommandanten, de chef
van den staf, 100 andere officieren en 4000 manschappen sneuvelden en 600 man werden
gewond of krijgsgevangen gemaakt. De Russische troepen maakten, behalve 20 kanonnen,
ook het vaandel van het 65e Oostenrijksche regiment buit. Het slagveld is bedekt met
335 de lijken van vijanden.

Russische berichten.

PETERSBURG, 2 Sept. (P. T. A.) (Communiqué van den Grooten Generalen Staf.) In het
noordelijk gedeelte van Oost-Pruisen zetten wij onze aanvallende beweging voort. Wij
340 hebben de stations van Landsberg, Roessel en Bischofstein verwoest en den spoorweg
Heilsberg-Zinten-Bar-Koningsbergen vernield. (Al de genoemde plaatsen liggen ten
Westen en ten Noordwesten van de Masurische meren, waar de Russen eenige dagen
geleden, volgens de berichten uit Berlijn, een zware nederlaag hebben geleden. Red.
H.)

345 In het zuiden van Oost-Pruisen hebben de Duitschers belangrijke versterkingen
gekregen en met aanzienlijke overmacht onze twee legercorpsen aangevallen. Deze leden
hevige verliezen door de zware artillerie, die de Duitschers uit de forten bij de
Weichsel hadden aangevoerd. In dit gevecht werd generaal Samsonof gedood. Ons contact
350 met den vijand duurt voort en nieuwe versterkingen zijn in aantocht. Aan het
Oostenrijksche front wordt nog steeds hevig gevochten."

Russen en Oostenrijkers.

WEENEN, 2 Sept. (W. B.) De verbitterde veldslag, die acht dagen lang in de streek van
355 Zamose en Tyszowce (in het zuiden van Russisch-Polen) heeft aangehouden, is gisteren
geëindigd met een volslagen overwinning van het leger van Auffenberg. Geheele scharen
Russen werden gevangen genomen en 160 stuks geschut buitgemaakt. De Russen trekken
zich terug over de Boeg. Ook bij het leger van Dankl, dat een aanval doet op Lublin,
behaalt geregeld successen. In Oost-Galicië is Lemberg nog in handen der
360 Oostenrijkers. De toestand aldaar is echter bij de groote overmacht van de Russen

zeer moeilijk. get. Haefer, plaatsvervanger van den chef van den Generalen Staf."

Op Zee.

Op een mijn gestooten.

365 LONDEN, 2 Sept. (Reuter.) Een Engelsch stoomschip is hedenmiddag op een mijn gestooten en na drie minuten gezonken. Van de elf man der bemanning zijn er drie verdronken. Het verongelukte schip had eenige dagen geleden de bemanning van een Deensch stoomschip gered, dat op dezelfde plaats op een mijn was gestooten.

370 **DUITSCHLAND.**

De verwoesting van Leuven.

In het "Berliner Tageblatt" schrijft de bekende kunstcriticus Fritz Stahl over de verwoesting van Leuven: "Onder de vele kleine oudduitsche steden van Brabant staat Leuven vooraan door zijn stemming, zijn schoone gebouwen en belangrijke kunstwerken. Het is heden niet meer – en daardoor heeft men een groot verlies te betreuren. "Een oproeping! Wie kan van keizer Wilhelm het machtwoord verkrijgen, om het kostbaarste Duitse kunstbezit, dat bijna onbekend in Belgische steden wordt gevonden, voor vernietiging te bewaren. Menige kleine steden zijn de eenige plaatsjes, die beeldenstorm en de dertigjarige oorlog hebben verschoond... "Zulke plaatsjes mogen niet verwoest worden. Van Duitse zijde niet. Zij zijn als getuigenissen van Duitse kunst documenten van wereldhistorische beteekenis." Theodor Wolff van het "Berl. Tagebl." schrijft: Gelijk men moest verwachten is de verwoesting van de oude universiteitstad Leuven door de geheele pers van het buitenland zeer uitvoerig geschilderd en besproken. Wij zouden het zeer verkeerd achten, wanneer men in Duitschland zwijgend dergelijke uitingen liet voorbijgaan. Zwijgen zou den zeer onjuisten indruk wekken, als zetten wij ons over een gebeurtenis, die ieder ontwikkeld mensch diep leed moet doen, met koel schouderophalen heen. Koele onverschilligheid bij de verwoesting van bewonderde kunst en schoonheid is wezenlijk niet in overeenstemming met den Duitschen geest. Nergens worden de schatten van vroegere eeuwen met meer liefde verzorgd en beschouwd dan bij ons en dus mogen wij gerust zeggen, dat ons leedwezen over de tragedie van Leuven minstens even diep is als dat eenig ander beschaafd volk. De buitenlandsche bladen beweren, dat de Duitschers eerst later tot straf de stad hebben in brand gestoken. Men moet het Duitse officieele bericht afwachten, dat zeker niet zal uitblijven. Het oude stadhuis met zijn onvergelykelijke kunstschaten schijnt ongedeerd. Wij allen hopen, dat nog veel in de schildering overdreven zal zijn, want de les en de straf hebben, ook wanneer zij niet tot het uiterste gingen, hun uitwerking zeker niet gemist. De "N. R. Ct." wierp de vraag op, of het niet mogelijk zou zijn de ook door ieder Duitschers geëerde en geliefde werken van het kunstenaarsgenie tegen vernieling te beschermen. Met volkomen zekerheid zal dat in een oorlog steeds slechts dan mogelijk zijn, wanneer zich niet achter het altaar van Van Eyck de sluipmoord verbergt. Maar wij zijn overtuigd, dat de mannen die heden aan het hoofd staan van de Duitse regeering en het Duitse leger, van ganscher harte en uit eigen aandrift hun best zullen doen de plaats, waarop de eeuwen hun roem hebben gedrukt, hun bescherming te verleenen. Zoo geschiedde het in den oorlog van 1870 en zoo moet en zal het ook in dezen oorlog zijn, wanneer niet een boosaardige tegenstand zulk een streven verijdelt.

Duitse berichten.

410 BERLIJN, 2 Sept. (Eigen bericht.) De Keizer heeft de waardigheid van Engelsch veldmaarschalk neergelegd, en de hertog van Coburg-Gotha zijn Engelsche militaire waardigheid, daar hij als Duitsch bondsvorst geen chef van een Engelsch regiment kan blijven. De eerste termijn van de oorlogsschatting der stad Brussel is reeds betaald. In het "Berl. Tageblatt" komt geheimraad Eugen op voor de bevrijding van Finland van de Russische heerschappij. De "Corriere della Sera" meldt, dat Duitse krijgsgevangenen in Lyon in hun eigen onderhoud moeten voorzien, waarvan groote ellende het gevolg is.

Sedandag te Berlijn.

420 BERLIJN, 2 Sept. (Eigen Bericht.) De verjaardag der overgave van Sedan werd heden te Berlijn gevierd met vacantie voor de schooljeugd en vaderlandslievende betoelingen. In den voormiddag waren groote menschenmenigten bijeen Unter den Linden, waar de veroverde kanonnen werden vertoond, elf Russische, twee Fransche en vijf Belgische, met Russische paarden bespannen. Voorop werd een veroverd Russisch vaandel gedragen. 425 Voor het keizerlijk paleis en dat van den Kroonprins werden geweldige ovaties gebracht.

Veroverde kanonnen.

430 BERLIJN, 2 Sept. (W. B.) Onder buitengewone geestdrift der bevolking werden hedenmiddag de veroverde kanonnen, n.l. 11 Russische, 5 Belgische en 2 Fransche benevens 3 Russische mitrailleurs, hier aangebracht. Zij werden voor het koninklijk paleis, het paleis van den kroonprins en de Kommandantur opgesteld. De kroonprinses en de kleinkinderen des keizers waren bij de plechtigheid aanwezig. Zij werden luide toegejuicht.

435

Een Duitse mode.

440 Het was allang voor de Duitschers een onaangename gedachte, dat zij geen eigen mode bezaten. Frankrijk en Engeland moesten op dit gebied het voorbeeld geven, en dat mocht niet langer zoo zijn. Uit deze overweging ontstond een "Reichsausschuss für deutsche Form", welke commissie in verband met de gewijzigde tijdsomstandigheden haar werkzaamheid heeft verdubbeld. De bedoeling was nog voor het volgend voorjaar met den nieuwen "vorm" gereed te komen. Doch nu bleek, dat dit niet ging. De fabrikanten en modefirma's waren niet in staat in zoo korten tijd de modellen gereed te maken. Binnen enkele weken moet de voorjaarsconfectie gereed zijn. Besloten werd dus nog 445 eenig geduld te oefenen. In het najaar zal dan de Duitse mode haar intocht doen. Een vergadering van belanghebbenden is tegen het eind dezer week bijeengeroepen om de voorbereidende maatregelen in overleg met de rijkscommissie te treffen. Inmiddels verwacht men dat vele firma's trachten zullen reeds in het voorjaar zich te emancipeeren van Fransche voorbeelden en een eigen snit aan hun productie te geven.

450

ITALIË.

De Italiaansche neutraliteit.

455 ROME, 2 Sept. (Reuter.) In officieele kringen wordt verklaard, dat Duitschland steeds pogingen in het werk stelt om Italië over te halen zijn neutraliteit op te geven. De laatste poging is een proclamatie aan de Italianen van Duitse afgevaardigden. Daarin wordt gezegd, dat indien Italië thans een verkeerden stap doet, de heldendaden van hen, die Italië groot maakten, vergeefs zullen zijn. Ten slotte wordt verklaard, dat Italië meer zal winnen bij een nederlaag van Frankrijk en Engeland, die nooit zullen toelaten, dat Italië een overwegenden invloed krijgt in de Middellandsche Zee, 460 dan dat Italië zich bij die landen aansluit in de hoop Trente en Triest van Oostenrijk te kunnen afscheuren.

TELEGRAMMEN.

De Pauskeuze.

465 ROME, 2 Sept. (Reuter.) Stefani meldt, dat te 11 uur precies en te 11.10 rookwolkjes opstegen van het Vaticaan (sfumato). Hetgeen dus aanduidt dat ook de stemmingen van hedenmorgen geen resultaat opleverden. Een talrijke menigte is op het St. Pietersplein verzameld. (Bij de Pauskeuze blijven de kardinalen geheel van het verkeer met de buitenwereld afgesloten. Na de schriftelijke stemming worden de 470 stembiljetten, ingeval de stemming geen resultaat oplevert, onmiddellijk verbrand met een weinig vochtig stroo. De blauwe rook, die aldus uit den schoorsteen bij de kapel, waar de stemming geschiedt, opstijgt, verkondigt den belangstellenden op het St. Pietersplein, dat nog geen resultaat is verkregen. Heeft de stemming resultaat, dan worden de stembiljetten alleen verbrand en stijgt dus een wit rookwolkje op, het sein 475 voor de buiten wachtenden dat een Paus is gekozen. Red. "H.")

Lord Devilliers †.

480 KAAPSTAD, 2 Sept. (Reuter.) Lord Devilliers, waarnemend gouverneur-generaal, is overleden.

Albanië.

485 VALONA, 2 Sept. (Reuter.) De eerste afdeelingen der opstandelingen zijn vreedzaam de stad binnengerukt. Een Turksche vlag werd hen vooruit gedragen. De andere opstandelingen kampeeren in de voor de stad gelegen plaatsen. Incidenten kwamen niet voor.

490 DURAZZO, 31 Aug. (Reuter.) Een Stefani-bericht van 11 uur 's avonds zegt: Eenige kanonschoten, die door de bezetting werden afgevuurd, werden door de opstandelingen met kanonschoten beantwoord. Een projectiel kwam achter de verschansingen neer. Van twee andere projectielen, die blijkbaar op het vorstelijk paleis gericht waren, kwam er een in de zee, de andere in de nabijheid van eenige huizen in de stad terecht. In de stad heerscht paniek.

495 DURAZZO, 2 Sept. (Reuter.) Een Stefanibericht meldt, dat een vergadering van
notabelen besloot de opstandelingen te verzoeken nog tot Zaterdagmorgen op de
beslissing van de stad te willen wachten. Woensdagmorgen (dus heden) zal de Commissie
van Contrôle zich naar Sjiak begeven om zich op de hoogte te stellen van de
definitieve eischen der opstandelingen en een overeenkomst te treffen. De vorst zal
indien geen onvoorziene gebeurtenissen tusschenbeide komen Donderdag vertrekken.

500 **Enver pasja.**

BERLIJN, 2 Sept. (W. B.) (Niet-officieel.) Uit Konstantinopel wordt bericht, dat de
minister van oorlog Enver-pasja van zijn ziekte is hersteld en zijn ambt heeft
hervat.

505 **Nederland en de Oorlog.**

Havens van Messina en van Venetië.

Hr. Ms. gezant te Rome bericht, dat, blijkens mededeeling van den consul te Messina,
de commandant van de haven van laatstgenoemde plaats heeft bekend gemaakt, dat van af
510 7 Augustus j.l. de vaart door de Straat van Messina tusschen de breedtegraad van
"Punta Pellaro" en die van "Capo Peloro" verboden is. Schepen met bestemming voor de
havens gelegen binnen het afgesloten gebied kunnen van de marine-autoriteit
vergunning verkrijgen om tusschen zonsopgang en zonsondergang zich voor
handelsdoeleinden naar hunne bestemming te begeven, mits zij in afwachting dier
515 vergunning respectievelijk twee mijlen ten zuiden van "Punta Pellaro" of twee mijlen
ten noorden van "Capo Peloro" stoppen, zoowel als voor alle passeerende
oorlogsschepen. Blijkens mededeeling van den consul-generaal te Venetië maakt de
commandant van de haven aldaar bekend, dat, met ingang van 7 Augustus j.l. de toegang
tot de haven van Venetië van zonsondergang tot zonsopgang ten strengste verboden is.
520 Het binnenkomen in de haven is zeer gevaarlijk en de schepen zullen zich derhalve
hebben te voorzien van de diensten van een loods, welke bij het commando van de
maritieme verdediging (Viale di S. Maria Elisabetta di Lido) moet aangevraagd worden.
(St.-Ct.)

525 **De Staatsmijnen.**

In verband met klachten van verschillende zijden over de houding van de directie der
Staatsmijnen tegenover haar afnemers, naar aanleiding van de huidige
tijdsomstandigheden, vernemen wij, dat aan de vaste afnemers reeds weder
verschillende faciliteiten voor de betaling zijn verleend. De prijzen der steenkolen
530 werden tevens verhoogd, naar men ons mededeelt, ten gevolge van hoogere
productiekosten, doordat de verkrijging van springstoffen moeilijker geschiedt en men
een deel van het normaal geschikte personeel ten gevolge der mobilisatie heeft moeten
missen. De maatregelen, door de directie der staatsmijnen genomen, waren geschied in
overleg met de particuliere mijnen. Men wilde o.a. opeenhooping van veel steenkool
535 bij bepaalde afnemers, waardoor andere afnemers en fabrieken schade of moeilijkheden
zouden hebben ondervonden, voorkomen. ("N. R. C")

Uit Zeist.

540 De gemeenteambtenaren en werklieden hebben besloten tijdelijk een zeker percentage
van het inkomen af te staan voor steunbehoevenden.

Duitsche trawler in IJmuiden.

Gisteren is te IJmuiden binnengeloopen de Duitse stoomtrawler "Senator Sander",
welke in Cuxhaven thuisbehoort en van daar vertrokken was om te trachten in de
545 Noordzee de visscherij uit te oefenen. Bevreesd voor een aanval van Engelsche
oorlogsschepen kwam het vaartuig te IJmuiden aan om orders van de reederij af te
wachten. Vermoedelijk zullen twee trawlers van denzelfden reeder, die zich ook nog op
zee moeten bevinden, eveneens naar IJmuiden komen.

550 **Zilverbons.**

Het besluit betreffende het uitgeven van 25 millioen gulden aan zilverbons is
bekrachtigd bij Kon. Besl. van 1 Sept. ("St.bl." 439) opgenomen in de "St.-Ct." No.
206.

555 **Militaire berichten.**

De geestelijke verzorging van het leger te velde is opgedragen aan eenige
geestelijken en predikanten, die zich daartoe vrijwillig hebben beschikbaar gesteld
en respectievelijk den titel dragen van aalmoezenier of veldprediker. Genoemde heeren

560 zijn, zoolang zij hun diensten bij het leger verrichten in rang gelijk gesteld met
 een majoor. Zij dragen op hun kleeding de voor dien rang vastgestelde
 onderscheidingsteekenen, alsmede een uniformpet van het voor het leger vastgestelde
 model van zwarte stof; de band om de pet is bij de aalmoezeniers van blauwe, bij de
 veldpredikers van zwarte kleur, terwijl bij allen het cijfer der divisie, waarbij de
 565 heeren resp. zijn ingedeeld, op de voorzijde van de pet binnen de daar aangebrachte
 krans met goud is geborduurd. Daar de aan de legers verbonden geestelijken
 overeenkomstig het bepaalde in art. 9 van het verdrag van Genève, de bij dat verdrag
 vastgestelde bescherming genieten, dragen zij aan den linkerbovenarm den bekenden
 roodekruisarmband. Voor de aalmoezeniers en veldpredikers is door den
 opperbevelhebber van land- en zeemacht de navolgende instructie vastgesteld: De
 570 standplaats is het stafkwartier der divisie, waarbij zij zijn ingedeeld, tenzij hun
 te velde tijdelijk een andere standplaats wordt aangewezen. Van den divisie-
 commandant – bij wien zij zich moeten aanmelden – ontvangen zij aanwijzingen omtrent
 de legering van de troepen, teneinde hen in de gelegenheid te stellen ook buiten de
 eigenlijke standplaats, de verschillende garnizoenen, kantonnementen, kampementen
 575 enz. te bezoeken, wanneer zij zulks dienstig oordeelen. Over militaire
 aangelegenheden, die ter hunner kennis komen, wordt hun geheimhouding opgelegd. Zij
 zijn belast met de zielszorg van de militairen hunner divisie welke tot hunne kerk
 behoren. Zij trekken mede te velde. Indien naar hun oordeel meerdere aalmoezeniers
 en veldpredikers of hulp-aalmoezeniers en veldpredikers, zij het dan ook tijdelijk,
 580 te velde moeten worden aangesteld, geven zij hiervan kennis aan de militaire en
 kerkelijke overheid. In de garnizoensplaatsen, kantonnementen, kampementen, enz.
 ontvangen zij hulp van de ter plaatse aanwezige geestelijkheid, daartoe, voor zooveel
 noodig, door de kerkelijke overheid aangewezen.

585 **Contrabande.**

In aansluiting aan de bekendmaking van de door de Britsche en de Fransche Regeering
 vastgestelde contrabandelijsten, voorkomende in de St. Ct. no. 18 a en 189a, brengt
 de Minister van Buitenl. Zaken ter kennis dat in het supplement van *the London*
Gazette, dd. 21 Aug. onder datum 22 Aug. vanwege de Britsche Regeering is bekend
 590 gemaakt een Order in Council betreffende de toepassing van de Londensche verklaring
 nopens zeeoorlogsrecht in den tegenwoordigen oorlog, waarvan de vertaling luidt als
 volgt: Ten hove *Buckingham Palace* 20 Aug.: Aangezien gedurende de tegenwoordige
 vijandelijkheden de zeemacht van Z. M. zal samenwerken met de Fransche en Russische
 595 zeemachten; aangezien het wenschelijk is dat de krijgsoperatiën ter zee van de
 vereenigde zeemacht, voor zoover zij neutrale schepen en den neutralen handel raken,
 volgens gelijke beginselen worden gevoerd, en aangezien de Regeeringen van Frankrijk
 en Rusland Zr. Ms. Regeering hebben doen weten, dat gedurende de tegenwoordige
 vijandelijkheden het hare bedoeling is te handelen in overeenstemming met de
 voorschriften van de overeenkomst, bekend als de Declaratie van Londen, geteekend 26
 600 Februari 1909, voor zoover dit mogelijk is, heeft Z. M. bepaald:
 dat gedurende de tegenwoordige vijandelijkheden de overeenkomst, bekend als de
 Declaratie van Londen, met de volgende toevoegingen en wijzigingen zal worden
 aangenomen en in werking gesteld. 1. De lijsten van absolute en conditioneele
 605 contrabande, vervat in de proclamatie, gedateerd 4 Aug. zullen worden in de plaats
 gesteld van de lijsten, vervat in artikels 22 en 24 der gezegde declaratie. 2. Een
 neutraal schip dat er in geslaagd is contrabande naar den vijand te vervoeren met
 behulp van valsche papieren, kan, wegens het vervoer dier contrabande, worden
 aangehouden, indien het wordt aangetroffen vóór de voltooiing zijner terugreis. 3. De
 610 bestemming waarvan in art. 33 sprake is, kan worden afgeleid uit elk voldoende
 bewijs, en die bestemming zal (boven en behalve het vermoeden in art. 34 neergelegd)
 vermoed worden aanwezig te zijn, indien de goederen, rechtstreeks of middellijk, zijn
 geadresseerd aan een agent van den vijandelijken staat of aan een koopman of iemand
 anders, die afhankelijk is van de overheden van den vijandelijken staat, 4. Het
 615 bestaan van eene blokkade zal geacht worden bekend te zijn: a. aan alle schepen welke
 zóó lang na de kennisgeving van de blokkade aan de plaatselijke overheden, van eene
 vijandelijke haven wegvoeren of zoodanige haven aandeden, dat de vijandelijke
 regeering voldoende gelegenheid had gehad om het bestaan der blokkade bekend te
 maken; b. aan alle schepen die van eene Britsche haven of eene haven van een der
 verbonden mogendheden wegvoeren of deze aandeden na de bekendmaking van de verklaring
 620 van blokkade. 5. Niettegenstaande de bepalingen van art. 35 van de bedoelde
 Declaratie, staat voorwaardelijke contrabande, indien aangetoond wordt dat zij de
 bestemming heeft, vermeld in art. 33, bloot aan inbeslagneming, naar welke haven het
 schip ook bestemd is en in welke haven de lading ook gelost moet worden. 6. Het
 algemeene rapport van het redactiecomité van genoemde Declaratie aangeboden aan de

625 zeerechtconferentie en aangenomen door de conferentie op de 11de [11de?] volle
vergadering op 25 Febr. 1909, zal door alle prijsgerechten worden beschouwd als eene
bindende verklaring van de beteekenis en bedoeling van genoemde Declaratie en die
gerechten moeten de bepalingen der Declaratie in het licht van het in dat rapport
gegeven commentaar toepassen en uitleggen. Bij decreet van 25 Aug. is ook door
630 Frankrijk de Declaratie van Londen met dezelfde toevoegingen en wijzigingen als boven
afgedrukt toepasselijk verklaard. ("St. Ct.")

Een bede om hulp.

Te Hamburg is opgericht een comité ter ondersteuning der werklooze Hollanders. Dit
635 comité is samengesteld als volgt: Flaes, Rolandhaus, S. de Miranda, Husumerstrasse 3,
Harry Mullem, Stadtdeich 27, J. L. van der Schalk, Deichterstr. 8, J. G. Korteling,
Rappolthaus. De consul-generaal der Nederlanden te Hamburg deelt het volgende
dienaangaande mede: Ten gevolge van den oorlog zijn hier vele Nederlanders in
640 treurigen toestand gekomen: vele arbeiders lijden buiten hun schuld gebrek. Wel
worden zij, zoowel te Hamburg als te Altona als armlastigen door de plaatselijke
besturen ondersteund en zulks ingevolge het bepaalde in het tusschen Duitschland
gesloten vestigingsverdrag, maar die ondersteuning is gering. Ongehuwde behoeftigen
worden zonder onderscheid naar Nederland opgezonden; willen zij hier blijven, is
645 zulks voor hun eigen verantwoordelijkheid, doch kunnen zij niet op hulp rekenen.
Gehuwden, die hier huishuur te betalen hebben, die meubilair bezitten, dat nu niet te
verkoopen is, met vrouwen van dikwijls Duitse geboorte, die in Holland niet bekend
zijn, moeten ondersteuning krijgen. Erger is het met den middenstand;
kantoorpersoneel, dat ontslagen is, reizigers, die niets meer kunnen verdienen,
mensen, die vroeger een fatsoenlijk bestaan hadden, doch niets konden oversparen,
650 staan nu broodeloos en lijden honger: voor hen is degang naar het consulaat om te
trachten ondersteuning te krijgen reeds een lijdensweg. Schippers van kleine en z.g.
Wadvaart, van wie er ongeveer 90 à 100 hier te Hamburg en te Harburg aanwezig zijn,
kunnen niet weg. Over de Wadden kunnen zij niet, want de merken en bakens zijn weg en
655 mijnversperringen zijn gelegd; buitenom mogen zij niet en mochten zij al, dan zouden
zij ballast moeten innemen, hooge sleepen loodsgelden moeten betalen en dan bovendien
blootgesteld zijn aan de oorlogsgevaaren buiten. Deze schippers hebben vrouw en
kinderen, stuurman en kok aan boord; velen hebben hun personeel al afgedankt, enkelen
vrouw en kinderen over land naar Nederland gezonden; als het weinige geld wat zij nog
bezitten op is, moeten zij honger lijden.
660 Om in dezen werkelijk grooten nood te voorzien is een ondersteunings-comité gevormd,
met den naam Ondersteuningsfonds 1914. Het bestaande Koningin-Wilhelmina-fonds gaf
1000 Mark en tijdens de oprichting werd voor ruim 600 Mark geteekend. Het comité zal
te Hamburg, zoowel bij Nederlanders, als bij Duitschers, die met Nederland in relatie
staan om geld vragen. Het comité bestaat voorloopig uit te Hamburg wonende
665 Nederlanders, die zich daartoe vrijwillig hebben beschikbaar gesteld; daaraan is
toegevoegd een comité van voorloopig drie vertrouwenspersonen van de behoeftigen, die
moeten onderzoeken, waar hulp dringend noodig is en hoeveel, die opgaven verstrekken
aan het andere comité, dat, zoo mogelijk na onderzoek, onderstand geeft. In een
millioenen-stad als het complex: Hamburg-Altona-Wandsbek is, moeten alle
670 Nederlanders, die kunnen en willen, helpen met onderzoek. Aan het comité van de
behoeftigen is medegedeeld over welke bedragen te beschikken is en als het geld op
is, is het geven gedaan, dus is zuinigheid noodzakelijk. Het weinige, wat er tot nu
toe is, kan niet lang reiken... tenzij er uit Holland hulp komt, die dringend noodig
is; elk bedrag wordt dankbaar aangenomen. Kan er in Amsterdam, in Den Haag en in
675 Rotterdam geen hulpcomité gevormd worden, dat gelden inzamelt en zendt aan: Het
Consulaat Generaal der Nederlanden te Hamburg voor het Ondersteuningsfonds 1914?

Roode Kruis.

In verband met de hier en daar geuite meeningen omtrent de terbeschikkingstelling
680 ten behoeve van oorlogvoerenden, van Roode Kruisambulances, meent het Hoofdcomité van
het Ned. Roode Kruis het volgende ter algemeene kennis te moeten brengen. Het
Hoofdcomité, dat reeds meermalen de uitzending van ambulances naar den vreemde in
overweging heeft genomen, en ten opzichte van deze aangelegenheid bij voortduring
diligent blijft, stelt zich op het standpunt dat de omstandigheden niet toelaten dat
685 tot bedoelde uitzending worde overgegaan. Het bepaalt er zich derhalve toe, ten
ontziet zooveel mogelijk alles voor te bereiden dat dienstig kan zijn om den
militairen geneeskundigen dienst op krachtige en snel treffende wijze ter zijde te
staan.

690 **Uit Maastricht.**

Men meldt ons uit Maastricht, dd. 2 Sept.: Onze stad begint weer haar gewone aanzien te krijgen. Van de hulpbehoevende vluchtelingen verblijven er nog ruim 100 in de Rijkskweekschool en zijn er elders nog een 70-tal ondergebracht; althans gistermiddag maalden er 170. De stads- en bijzondere scholen, door de militairen ontruimd, zijn 695 voor een deel gisteren begonnen en zullen 8 September alle aan den gang zijn. Met de Rijkskweekschool zal dit niet zoo vlug gaan. Het begin van het leerjaar is 8 September. Maar aangezien het gebouw nog niet ontruimd is en er een ontsmetting onder deskundige leiding benevens schoonmaak zal moeten volgen, zal de vacantie aan die inrichting noodzakelijkerwijs verlengd moeten worden. Voor het eerst hebben we 700 gisteravond weer volle straatverlichting gehad; we waren een paar weken op half rantsoen gesteld. Dit houdt zeker verband met het feit, dat we weer kolon kunnen betrekken, 't zij uit Engeland, 't zij uit Duitschland, noodig voor de gasfabricatie. Het aantal gezinnen van werkloozen of liever gezegd gedeeltelijk werkloozen, die 705 bedeed worden, steeg tot bijna 1000. Toch neemt de bedrijvigheid toe. De baggermachine in de Maas, een tijd stop gezet, werkt weer en heeft dus krachten noodig. De markten voor groenten en fruit zijn overvuld. De aanvoer van het laatste is zóó groot, dat het bijna niet verkoopbaar is. De reine claudes werden heden verkocht van af 6 cent per kilo. Er waren ook vele Belgen op de markt, die hun waren aanboden. En karrevrachten vol gaan naar Vaals en van daar naar Aken, terwijl de 710 bootjes op Luik tweemaal per dag vol vertrekken en zelfs nog een volgschip meenemen. Vooral aardappelen gaan er heen.

De prijs van boter en eieren, eenige weken geleden gedaald tot f0.80 per kilo en f3 per 100 stijgt gaandeweg. De eieren waren vandaag 5½ cent per stuk en de boter f1.30 en hooger. Ik schreef u reeds, dat de vaart op de Zuid-Willemsvaart, welke opening 715 veel zou bijdragen tot opheffing van werkloosheid nog altijd niet vloten wil. Zooals men weet loopt de Zuid-Willemsvaart voor een gedeelte over Belgisch grondgebied en bestaat er tusschen den Nederlandschen en Belgischen Staat een tractaat van convoyeering. Een Belgisch douanier vulde een staat in bij het betreden, een ander bij 't verlaten van België, en daarmede was de zaak afgeloopen. Aangezien nu dat 720 gedeelte van België op het oogenblik in handen der Duitschers is, zou datzelfde evengoed kunnen geschieden. Mij werd echter hedenmorgen verteld, dat te Lanaeken een Belgisch douanier weigerde de schepen door te laten. Of 't waar is? Dan zou daar toch wel spoedig een eind aan kunnen gemaakt worden. De hotels en de verkoopers van levensmiddelen hoort men hier niet klagen. Honderden uitgeweken welgestelde Belgen 725 hebben zich voor onbepaalden tijd hier metterwoon gevestigd en brengen voordeel aan de fabrieken en vooral de kleinere doen al het mogelijke om hun werklieden aan den gang te houden en de firma Leiter-Nypels verzoekt zelfs nu reeds de bestellingen van drukwerk en registers voor Nieuwjaar te doen, terwijl de afgeleverde posten geboekt worden op den tijd, dat ze anders zouden geleverd worden Zoo kon de firma Wesly & Co. 730 fabrikanten van papieren zakken enz. haar werklieden aanzeggen, dat er nog voor maanden werk was. En zoo hopen we, dat onze stad van ruim 38000 inwoners, van welke we een gemeenteraadslid eens hoorden beweren, dat bijna de helft armlastig is, en er duizenden moeten leven van onze grootindustrie, de glas- en aardewerkfabrieken, met medehulp van allen door den nog aan te breken moeilijken tijd zal heenkomen. 735

BEURS EN NIJVERHEID.

Nieuwe uitgiften in Engeland.

Gedurende September moet in Engeland op nieuwe uitgiften ca. £7,500,000 worden gestort tegen £12,000,000 een jaar geleden. Ongeveer £2,000,000 moet worden gestort 740 op regeeringsuitgiften en uitgiften van publieke lichamen, een ongeveer gelijk bedrag op spoorweguitgiften en ca. £3,500,000 op diverse uitgiften.

Goudbeweging.

LONDEN, 2 Sept. (Reuter.) De Engelsche Bank heeft heden £149,000 aan goud ontvangen. 745 Zilver noteerde 24 d., Particulier disconto ca. 4½%.

Uit de Ver. Staten.

Zooals reeds medegedeeld, heeft het bestuur der Chesapeake & Ohio besloten de uitkeering van het halfjaarsdividend op de \$62,792,600 aandeelen uit te stellen tot 750 November. Gehoopt wordt dat dan een betrouwbaarder diagnose kan worden gesteld van den handelstoestand. De inkomstenrekening over het boekjaar geëindigd 30 Juni 1914, toont een netto-inkomst aan van 4.74% over het aandeelenkapitaal. De zaken in het nieuwe boekjaar gaan zeer goed. Zoo bedroegen de bruto-ontvangsten van 1 Juli-14 Aug. 1914 \$410,000 of 9.6% meer dan in de overeenkomstige periode van het vorig jaar, toen 755 die ontvangsten reeds een record vormden.

Men is van meening dat de steenkoolexport door Newport News van heden af zeer zal toenemen.

Echter zal ten gevolge van den toestand, veroorzaakt door den Europeeschen oorlog, een buitengewoon conservatisme, zoowel wat het vervoer als de industrie betreft, ontstaan, hetgeen ongetwijfeld overal zal worden nagevolgd.

De gerechtelijke verkoop van de Chicago & Milwaukee Electric is te rekenen van 17 Aug. af, met zes maanden uitgesteld.

De Interstate Commerce Commissie heeft op 19 Aug. eene beslissing genomen, die, naar men aanneemt, van ver-strekkende gevolgen is voor de quaestie betreffende passagierstarieven en eene aanmerkelijke verhooging van het tarief beteekent. Door de Corporation Commissie van Oklahoma en andere staten was een aanklacht ingediend tegen de Atchison Topeka en andere spoorwegen, waarbij werd beweerd, dat het interstate passagierstarief van drie cents per mijl door Arkansas, Missouri en Oklahoma onredelijk was in vergelijking met het intra-state tarief van twee cents per mijl in die staten. De I. C. C. heeft echter beslist, dat zoodanig tarief niet onredelijk kon worden genoemd en de aanklacht afgewezen.

De Union Pacific heeft den termijn voor de betaling der laatste storting op de U. P. warrants voor de Southern Pacific aandelen in het voorjaar aan aandeelhouders verkocht van 2 September tot 2 October verlengd.

Het bestuur van de New-Yorksche Beurs heeft tot de officieele notering toegelaten nog \$582,000 5% 30-jarige 1ste hypotheekobligatiën per 1935 van de Keystone Telephone Cy. Het totaal opgenomen bedrag belooft daardoor \$6,025,000. De resultaten der Keystone Telephone Cy. waren over het boekjaar, geëindigd 30 Juni, als volgt: Bruto ontvangsten \$1,196,491, netto, na aftrek van belastingen enz. \$640,745. Hiervan moet worden afgetrokken voor obligatie-interest \$292,219, andere interestlasten \$137,298 en hernieuwingsreserve \$93,425, latende een saldo surplus van \$117,803.

[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27805]

EDITIE VAN 4 UUR.

AVONDBLAD. Eerste Blad. Dit nummer bestaat uit twee bladen.

DE OORLOG

De algemeene toestand. — De zetel der Fransche regeering van Parijs naar Bordeaux verplaatst. — Oprukken der Duitsche troepen in Noord Frankrijk. — Toestand op het Oostelijk oorlogsterrein. — Berichten van de slagvelden en uit de oorlogvoerende landen.

De algemeene toestand.

De Fransche regeering besloot den zetel der regeering naar Bordeaux over te brengen. Dit besluit toont het best hoe de toestand op het westelijk front moet worden opgevat. Steeds scherper teekent zich de taktiek der Duitsche legerbevelhebbers af. De groote troepenmassa's, die uit het noorden van Frankrijk oprukken, voltooiën met bijna wiskunstige zekerheid de omtrekkende beweging, die leiden moet tot het afsnijden van den terugtochtsweg der Fransche legermacht, die in de fortelinie tusschen Verdun-Toul is opgesteld. Reeds nadert het leger van den kroonprins, dat na den slag bij Longwy over de Maas getrokken is, uit het noorden om de afsluiting van die zijde mogelijk te maken. Uit het noorden komen nu de legers van den hertog van Wurtemberg en die van de generaals Von Hausen, Von Bülow en Von Kluck in omtrekkende beweging om zich tusschen Parijs en de fortelinie van Verdun en Toul te schuiven. De legers van den kroonprins van Beieren en van generaal Von Heeringen houden aan de Fransche oostgrens de Fransche legers bezig, om ze te beletten terug te trekken, totdat de omsingeling voltooid zal zijn. Inmiddels maakt de regeering van Frankrijk aanstalten om niet, als in 1870, te Parijs te worden ingesloten. Het is beter dat de regeering met de buitenwereld in betrekking blijft, vooral nu Frankrijk geallieerden heeft, met wie het samen strijdt en met wie het daarom in verbinding moet blijven. De overbrenging van den zetel der regeering van Parijs naar Bordeaux geeft het bewijs, dat de verantwoordelijke ministers de insluiting van Parijs niet alleen mogelijk, maar waarschijnlijk achten. Dit blijkt ook uit de hedennacht ontvangen telegrammen van het westelijk oorlogsterrein. De troepen van den kroonprins hebben, volgens de Duitsche berichten, de Fransche legercorpsen, die tusschen Rheims en Verdun stonden, teruggeslagen. Maar tegelijkertijd werd, volgens de Fransche telegrammen, de Fransche linkervleugel, die benoorden St. Quentin stond, teruggedreven, en trokken de Duitsche troepen op in de richting van La Fère; de vooruitgeschoven cavalerie dier troepen had zelfs reeds een ontmoeting met Engelschen in de bosschen van Compiègne. Slechts de

middentroepen van dien Duitschen rechtervleugel, die oprukten in de richting Laon-Rethel, hebben een tegenslag ondervonden. In hoeverre die van beteekenis kan zijn voor de oprukkende beweging der Duitsche legers is moeilijk te zeggen; maar het is niet waarschijnlijk, dat de Franschen van dit voordeel kunnen gebruik maken, als de
825 Duitsche rechter- en linkervleugel steeds voortrukken, wijl daardoor een Fransche troepenafdeeling zou kunnen worden afgesneden van haar terugtochtslijn.
De berichten uit het Oosten, van de Duitsch-Oostenrijksch-Russische grens, zijn niet zoo gunstig voor de verbonden Duitsch-Oostenrijksche legers. De Russische berichten erkennen, dat in het Zuiden van Oost-Pruisen door hen een nederlaag is geleden,
830 waarin de generaal Samsonof werd gedood. Van het groote aantal gevangenen, dat daarbij door de Duitsche legers zou zijn gemaakt, wordt in die Russische berichten niet gerept. Maar in het noorden van Oost-Pruisen, in de lijn Tilsit-Koningsbergen, hebben de Russen hun voorttrekkende beweging voortgezet, en de uitval van het
835 garnizoen Van Koningsbergen afgeslagen. Tegenover de Oostenrijksche troepen, die in Russisch-Polen opereeren, is de Russische offensieve beweging met succes bekroond geworden. Een telegram van den Russischen generalen staf, via Londen, meldt, dat bij Lastschof de 16e Oostenrijksche divisie totaal verslagen is, en dat daarbij vele officieren, onder wie de divisie- en brigade-commandanten en de chef van den
840 divisiestaf, benevens 4000 man werden gedood, 600 man gewond of krijgsgevangen werden gemaakt. Maar ook in Galicië hebben de Russen op de Oostenrijkers een groote overwinning behaald, waardoor tot de fortelinie bij Lemberg zijn opgerukt. In dit gevecht, dat Dansdag werd geleverd, zijn volgens Russische berichten drie, volgens Londensche berichten vier Oostenrijksche legerkorpsen uiteengeslagen, werden 150
845 kanonnen genomen en vele gevangenen gemaakt. Dat de toestand voor de Oostenrijkers in Galicië moeilijk is, wordt ook in het bericht van den Oostenrijkschen generalen staf erkend, en toegeschreven aan de groote Russische overmacht. Maar in de Oostenrijksche berichten wordt tevens melding gemaakt van een overwinning, door het leger van generaal Auffenberg behaald in Russisch-Polen, tusschen Zamose en Tyszowze, waarvan het resultaat zou zijn, dat de Russen terugtrekken achter de Boeg. De toestand zou
850 dus ongeveer zijn, dat de Oostenrijksche linkervleugel (Dankl) oprukt in de richting van Ljublin, dat het Oostenrijksche centrum (Auffenberg) een overwinning behaalde bij Zamose (Samostje) en de Russen terugwierp over de rivier de Boeg, en dat de Oostenrijksche rechtervleugel, na een nederlaag bij Lastschof, moest terugtrekken op de stelling van Lemberg.
855 Tot goed begrip van den toestand in het Oosten van Europa is het noodig mede te deelen, dat uit Rusland vier groote legermachten oprukken: het noordelijke leger in de richting Tilsit-Koningsbergen, het tweede leger, dat uit de richting van de rivier de Narew oprukte in Zuidoost-Pruisen naar de Weichsel-linie (Thorn-Bromberg) en dat bij Osterode-Neidenburg werd verslagen, en over de grens teruggedreven, het derde
860 leger, dat op de lijn Posen-Breslau aanrukt, en waarmede de Duitsche troepen voorpostengevechten leverden bij Plozk, Lentschina en Petrokof, en het zuidelijk leger, dat tegen de Oostenrijkers opereert in de richting van Lemberg. Dit laatste leger kwam in botsing met een Oostenrijksch leger, dat in opmarsch is naar Warschau, en leverde de gevechten bij Kielce, Krasnik, Niedrzwica duza, en thans die bij
865 Samostje en Lastschof.

Van het Westelijk oorlogstooneel.

De Fransche regeering naar Bordeaux.

870 PARIJS, 3 Sept. (Reuter.) 1 u. v.m. Een proclamatie is uitgevaardigd, meedeelende dat de zetel der regeering tijdelijk verplaatst is naar Bordeaux.

PARIJS, 3 Sept. (Reuter.) De president der republiek en de regeering verlieten hedennacht Parijs, om naar Bordeaux te gaan.

875 LONDEN, 3 Sept. (Reuter.) Volgens een telegram uit Parijs, is het besluit om de regeering naar Bordeaux over te brengen, gegrond op zuiver militaire overwegingen, omdat Parijs de spil zal worden van de operaties van beide legers. Men vermoedt, dat de stad nog wel niet zoo dadelijk het doel van den aanval zal zijn. De legers manoeuvreeren rondom de stad en de versterkingen zullen wellicht nu en dan dienen ter
880 ondersteuning van een der vleugels van de bondgenooten. De hoofdstad zal met de uiterste kracht worden verdedigd, maar een aanval op Parijs blijft natuurlijk mogelijk. En al is te oordelen naar de jongste aanwijzingen, dat nu vooreerst niet waarschijnlijk, ten einde de noodige bewegingsvrijheid te behouden in het land, is het noodig geacht den zetel van den president uit Parijs te verplaatsen.

885 PARIJS, 3 Sept. (Reuter.) De president der Republiek en de regeering besloten het

890 volgende manifest te richten tot het land: *Franschen!* "Sedert vele weken worden
tusschen onze heldhaftige troepen en het leger van den vijand verwoede gevechten
geleverd. De moed der soldaten bracht hun op verschillende punten belangrijke maar in
het noorden heeft de overmacht der Duitschers ons genoodzaakt tot den terugtocht.
Deze toestand noopt den president der republiek en de regeering tot een smartelijk
besluit. Om te kunnen waken voor het nationale welzijn rust op de openbare machten
den plicht zich tijdelijk uit Parijs te verwijderen. Onder de bevelen van den
895 bekwamen opperbevelhebber is het Fransche leger vol moed en volharding, en zal het
tegen den indringer de hoofdstad en de vaderlandslievende bevolking verdedigen. Maar
de oorlog moet tegelijkertijd worden voortgezet op de rest van het grondgebied.
Zonder vrede, zonder wapenstilstand, zonder ophouden en zonder wankelen zal het land
den heiligen strijd voortzetten voor de nationale eer, en het herstel der geschonden
rechten. Geen onzer legers is vernietigd; al hebben enkele ook zeer gevoelige
900 verliezen geleden, de leegten zijn dadelijk aangevuld door de depots, en de oproeping
van recruten verzekert ons voor morgen nieuwe aanvulling van krachtige mannen.
Verduren en strijden, dat moet ons wachtwoord zijn, van de verbonden Fransch-
Engelsch-Russisch-Belgische legers; verduren en strijden, terwijl op zee de
Engelschen ons helpen om de verbindingen onzer vijanden met de wereld af te snijden;
905 verduren en strijden, terwijl de Russen voortdurend vooruitrukken om in het hart van
het Duitse rijk beslissende slagen toe te brengen."

De slag bij St. Quentin.

890 BERLIJN, 3 Sept. (W. B.) Over de beteekenis van den slag bij St. Quentin, waarin
generaal von Bülow op 31 Augustus de overwinning behaalde, zeggen de
oorlogscorrespondenten in het groote hoofdkwartier, dat bij St. Quentin vier Fransche
legerkorpsen en drie Fransche reservedivisies tegenover de Duitschers stonden; de
Fransche troepen werden geheel verslagen en worden thans krachtig vervolgd. Het
gevecht was hevig en duurde twee dagen. De concentrische opmarsch van de Duitse
915 Westelijke legers wordt onafgebroken voortgezet. Iedere dag brengt nieuwe
overwinningen, die echter slechts worden gemeld, wanneer zij van beslissende
beteekenis zijn voor de geheele operaties op het westelijk oorlogstooneel. Over de
aanwezigheid van den keizer op de Fransche slagvelden schrijft de "Lokal Anzeiger":
Voor ieder, die niet opzettelijk de waarheid wil miskennen, moet de toestand
920 duidelijk worden door het feit, dat de Duitse keizer, de opperbevelhebber aller
Duitse troepen, zich op Franschen bodem bevindt. Dit feit is duidelijk, en toont
dat wij er van overtuigd kunnen zijn, dat wij het tot dusver behaalde voordeel niet
weer zullen verliezen, ook als tegenslagen komen. Nooit zou de keizer naar Frankrijk
zijn gegaan, als de verantwoordelijke personen rekening moesten houden met de
925 mogelijkheid, dat de Duitse troepen over de grenzen konden worden teruggeslagen.
Dat dus de keizer naar het vijandelijk land ging, moet indruk maken in binnen- en
buitenland.

De toestand in Noord-Frankrijk.

930 ANTWERPEN, 3 Sept. (Reuter.) Een officieele mededeeling van den minister van oorlog
van 1 Sept. 11 uur n.m. zegt: "De linkervleugel van het Fransche leger, is ten
gevolge van de voortdurend omtrekkende beweging der Duitschers en met het doel geen
beslissend gevecht aan te nemen, dat onder slechte omstandigheden zou moeten worden
gevoerd, gedeeltelijk naar het zuiden, gedeeltelijk naar het zuidwesten terug te
935 trekken. De actie der Fransche troepen in het gebied van Réthel stelde hen in staat
de voorwaartsche beweging van den vijand voor het oogenblik tegen te houden. In het
centrum en op den rechtervleugel in Lotharingen en de Vogezen is de toestand
onveranderd. De Russen behaalden in Galicië een groote overwinning, waarvan de
bijzonderheden nog niet bekend zijn."

Een charge der Engelsche lanciers.

940 LONDEN, 3 Sept. (Reuter's bijz. dienst.) Een bijzondere correspondent van de "Daily
Mail" seint van een plaats in Frankrijk achter de linie der Engelsche troepen
gelegen, dat een charge, door het negende regiment lanciers gedaan, een tegenhanger
is van de beroemde charge van Balaclava. (Tijdens den Krim-oorlog werd op 25 Oct.
945 1854 bij Balaclava een geheele Engelsche ruitbrigade door de Russen vernietigd.) De
strijd had plaats in de nabijheid van de Belgische grens. Vreeselijke verliezen leden
de Engelschen door de projectielen van een batterij van elf stukken, die in het bosch
was opgesteld. Het vuur van deze batterij duurde uren voort en ten slotte besloten de
950 lanciers een heldhaftige poging te doen om de batterij te vermeesteren. Het regiment,
dat rechtstreeks tegen de batterij oprukte, ontving nu echter vuur van andere
Duitse kanonnen. Maar niets kon de Engelschen weerhouden. De lanciers bereikten de

955 kanonnen, sabelden de kanonniërs neer en maakten de stukken onbruikbaar. Bij den terugkeer leden zij door de beschieting van andere kanonnen nog grootere verliezen dan bij de charge zelf.

Het gevecht bij Compiègne.

960 LONDEN, 2 Sept. (Reuter.) Volgens mededeelingen van het Persbureau was het gevecht bij Compiègne uitsluitend een ruitergevecht. De "Daily Telegraph" meldt, dat de Duitschers gedurende de laatste dagen zorgvuldig elken strijd met de Engelsche cavalerie vermeden en zich tot geweervuur op verren afstand bepaalden.

De Engelschen in den strijd met de Duitschers.

965 LONDEN, 2 Sept. (Reuters bijz. dienst.) In een Maandag door een correspondent van de "Daily Chronicle" verzonden telegram, waarvan de plaats van herkomst door de censuur is geschrapt, zegt deze, dat de Engelschen in een hevig gevecht waren gewikkeld in het dal van de Boven-Oise. De Duitschers richtten groote massa's troepen naar dit gedeelte van het slagveld, hopen de een der hoofdwegen naar Parijs over St.-Quentin en La Fere in handen te krijgen. De slag werd gedurende Zondag en Maandag voortgezet, 970 maar eindelijk wonnen de Duitschers, die verre de overmacht hadden, eenig terrein. Het resultaat van den slag, die nog voortduurt, is nog niet bekend. Aan den rechtervleugel en in het centrum hielden de Franschen zich flink. Tegen den avond deden zij een fellen aanval, waardoor de vijand werd teruggedrongen tot zijn oorspronkelijk front. De correspondent vervolgt zijn relaas in een telegram uit een 975 stad in het Somme-departement. Hij verhaalt van de vreeselijke verliezen van het Duitsche korps, dat de Engelsche legermacht trachtte te vernietigen. De superioriteit van het vuur der Engelsche artillerie en de moed van de infanterie, stelden de Engelsche troepen in staat hun taak te vervullen, n.l. den opmarsch der Duitschers te vertragen.

Een schermutseling.

980 OSTENDE, 2 Sept. (Reuters bijz. dienst.) Gisteren hebben patrouilleerende Belgische soldaten een Duitsche afdeeling verrast. Zeventien Duitschers sneuvelden bij den feilen aanval der Belgen, de anderen namen de vlucht.

Een schermutseling.

985 PARIJS, 2 Sept. (Reuter). Den 1en September kwam een Duitsch cavaleriecorps, marcheerende in de richting van het bosch van Compiègne in gevecht met Engelschen, die het tien kanonnen ontnamen. Te Rethel en in het Maasdistrict laat de vijand niets van zich merken.

De toestand in België.

990 ANTWERPEN, 2 Sept. (Reuter). In de provincie Antwerpen en Limburg is de toestand onveranderd gebleven.

Uit Parijs.

De correspondent van de "Manch. Guardian" te Parijs maakt melding van dit goede gevolg van het optreden van het nieuwe gereconstrueerde kabinet, dat de Parijzenaars nu althans – het bericht van den correspondent is van Zondag – weten dat de Fransche 1000 gevechtscijfers zich uitstrekt van de Somme naar de Vogezes en dat de Fransche strijdkrachten zoover in de richting van Parijs moeten terugtrekken dat in acht departementen van Frankrijk de vijand reeds is binnengedrongen. Tot dusver waren de officieele mededeelingen geredigeerd op zulk een wijze dat men kon vermoeden dat de legers nog bij de grens varen. Het nieuws sloeg in als een donderslag, zegt de 1005 correspondent en het was wellicht beter geweest het publiek eerst wat voor te bereiden. Het is mogelijk, aldus vervolgt de correspondent, misschien waarschijnlijk, dat dit terugtrekken in overeenstemming is met een nieuwe tactiek om de vijandelijke strijdkrachten te laten optrekken tot ze uitgeput zijn en hen dan aan te vallen. Dit zou dan beteekenen, dat generaal Joffre de tactiek zou hebben aanvaard die Jaurès 1010 altijd heeft verdedigd als de eenig mogelijke. Inderdaad heeft de campagne tot dusver de voorspellingen van Jaurès bevestigd. De militaire deskundigen zijn nu vrijwel eenparig van oordeel, dat de eerst toegepaste offensieve tactiek (voornamelijk die in Elzas-Lotharingen) een fout was, en dat als Jaurès' plan van den beginne af was 1015 gevolgd, onze positie vrij wat beter zou zijn en onze verliezen geringer. Echter zelfs aangenomen de juistheid van de veronderstelling dat de Fransche terugtocht welbewuste tactiek is, schijnt de Duitsche opmarsch zoo snel te zijn geweest, dat het plan niet geheel en al slagen kon en er moeten dingen zijn gebeurd, waarvan we niets weten. Het is waarschijnlijk dat enkele Fransche spoorweglijnen door de Duitschers

1020 zijn gebruikt. Zelfs nu vernemen we nog niet de geheele waarheid. We weten niets van
wat er in de door de Duitschers bezette departementen geschiedt.
Wij hebben nu natuurlijk moedig de mogelijkheid van een beleg van Parijs onder de
oogen te zien. Alle voorbereidingen werden hiervoor getroffen. De bewoners van de
huizen in de vuurlinie der fortten hebben last gekregen deze uiterlijk Donderdag (dus
1025 heden) te verlaten; deze huizen zullen dan geslecht worden. Overigens zijn reeds
sedert het begin van den oorlog andere voorbereidingen, zooals het leggen van mijnen,
het aanleggen van draadversperringen enz. getroffen. De toestand is bij een beleg
niet zooals in 1870, toen er slechts een forttenlinie was, dicht bij de stad. Nu is er
1030 een buitenlijn van fortten met een radius van een vijf-en-twintig mijlen, en zoolang
de buitenlinie van fortten niet is verbroken, kan Parijs zelf niet gebombardeerd
worden. De fortten van de buitenlinie echter zijn helaas niet van de meest moderne
type; zij zijn ongeveer 25 jaren oud. Het is mogelijk dat de Deutsche strijdkrachten
voor de buitenlinie zullen verschijnen en dat er toch nog geen beleg zal zijn. Het is
ook zelfs mogelijk dat het een deel van generaal Joffre's plan is om hen toe te staan
1035 zoo ver te komen. Troepen worden rondom Parijs tusschen de beide forttenliniën samen
getrokken en reusachtige voorraden worden opgestapeld voor het geval van een beleg.
Het Bois de Boulogne, het wedrenveld van Lingchamps en andere open terreinen zijn
overvol met ossen, koeien, kalveren, schapen en varkens. De levensmiddelenvoorraad
zal voldoende zijn om Parijs in staat te stellen een langer beleg door te staan dan
1040 het vorige dat ongeveer vier maanden duurde. Als het gevaar voor een beleg dreigend
wordt, zullen de president en de regeering zich verplaatsten naar Bordeaux (gelijk
blijkens een telegram van heden is geschied) en een groot deel der bevolking,
voornamelijk vrouwen en kinderen, zullen weggezonden worden. Velen hebben Parijs
reeds verlaten of verlaten het thans.

1045 **Vredesvooruitzichten.**

De correspondent schrijft dan verder over mogelijke vredesvooruitzichten. Over
Kopenhagen ontvangen Engelsche bladen berichten, dat de Berlijnsche bladen al
toenadering tot Frankrijk toonen. En de "Temps" beweert, dat er geruchten gaan, dat
1050 Duitschland bereid zou zijn met Frankrijk vrede te sluiten op goede voorwaarden. Een
telegram uit Washington vermeldt als de meening van een eminent diplomaat van een
neutraal land, dat de Deutsche keizer binnen twee maanden vredesvoorstellen zal doen.
De "Temps" ziet in deze berichten een aanwijzing voor de begeerte van Duitschland om
Frankrijk en Engeland van Rusland te scheiden, maar die verklaring, meent de
1055 Engelsche correspondent is niet de eenig mogelijke. Anderen toch meenen, dat het
feit, dat Duitschland succes heeft in het begin van den oorlog, het voor dit land
gemakkelijker maakt betrekkelijk spoedig om vrede te vragen, dan dat het geval zou
zijn als het dadelijk geslagen was. Als het Duitschland dadelijk slecht was gegaan,
zou de Keizer om zijn prestige en wellicht om het behoud van zijn troon, tot het
1060 bittere einde moeten volhouden. Maar nu kan hij verklaren, dat Duitschland zich
schitterend tegen geweldige overmacht heeft verdedigd. Frankrijk zal tot het bittere
einde vechten om zich van den invaller te bevrijden maar als de oorlog te eeniger
tijd feitelijk niets anders meer zou zijn dan een langzaame uitmergeling, twijfel ik
of de meening van het Fransche volk een voortzetting zou gedoogen, indien Duitschland
1065 bereid zou zijn er een einde aan te maken op voorwaarden die Frankrijk eervol zou
kunnen aanvaarden. Een werkelijk beslissende overwinning zou natuurlijk die meening
kunnen wijzigen. Het schijnt echter helaas wel al duidelijk, dat wat ook het
resultaat van den oorlog moge zijn, Frankrijk er nog duchtiger onder zal hebben te
lijden dan van den oorlog van 1870. Natuurlijk dient aan deze laatste beschouwingen
van den Engelschen correspondent o. a. over Duitschland's houding niet al te veel
1070 waarde te worden gehecht, maar zij teekenen den gemoedstoestand, die blijkbaar in
Frankrijk heerscht en verdienen in zooverre dus de aandacht.

Het Westelijk oorlogsveld.

Het leger van den kroonprins, waarbij zich ook de Keizer bevond, heeft volgens de
1075 jongste Deutsche officieele berichten, de Franschen tusschen Reims en Verdun
teruggeslagen en zet de vervolging voort, ?? dit leger, dat uit de richting van Laon
over de Maas was getrokken. De linie van de Mortagne, waarvan, volgens een bericht
uit Parijs, de Fransche ?? zijn, ligt ten zuidwesten van Lunéville. De Mortagne is
een zijrivier van de Meurthe. Het hevige gevecht in de buurt van Launois, Signy en
1080 Novion-Porcien, waarvan in datzelfde bericht sprake is en dat onbeslist bleef, is
blijkbaar geleverd tegen het Wer van den hertog van Wurtemberg, dat uit het Oosten op
de Aisne aanrukt. De genoemde plaatsen liggen noordelijk van Réthel. Dit Deutsche
leger schijnt het zwaar te verantwoorden te hebben. Reeds vroeger werd immers uit
Duitsche bron vermeld, dat het over de Maas teruggeworpen was geweest. De

1085 rechtervleugel der vier Fransche legercorpsen op den linkervleugel heeft, volgens,
het meergenoemde bericht uit Parijs, een aanval afgeslagen van het tiende Duitsche
legercorps en de garde, die met zware verliezen naar Guise en het oosten werden
gedrongen. Blijkbaar behoorden dit corps en de garde tot het leger van generaal Von
1090 Bülow. Guise ligt oostelijk van St. Quentin. De Duitsche troepen, die oprukken in de
richting van La Fère, zullen wel die van generaal Von Kluck zijn. Het Duitsche
cavaleriecorpe, dat in de richting van het bosch van Compiègne naderde en in botsing
kwam met de Engelschen, behoort vermoedelijk ook tot Von Kluck's leger, Compiègne
ligt in een rechte lijn gemeten op 65 K.M. afstands van Parijs.

1095 **Om en bij den strijd.**

Maastricht, 1 Sept.

Heen en weer naar Brussel.

Een dag eerder al dan ik gehoopt had was ik in de mogelijkheid om naar Brussel te
gaan. Want je kan wel in een auto gaan zitten en zeggen: laten we zien hoe ver wij
1100 komen kunnen, - maar dat loopt in den regel mis. Beter is 't om je voor te nemen naar
een bepaald punt te gaan, en je dan vooraf de middelen te verschaffen die je
waarborgen dat je er komt. Vandaar dat er wel dikwijls dagen voorbij gaan dat ik
niets te vertellen heb van om en bij der strijd, - dagen die verloren gaan met
voorbereiding van nieuwe plannen en tochten. Zoo hoopte ik dan vandaag naar Brussel
1105 te kunnen gaan, maar 't viel mee - zoo komt na een tegenvaller van 24 uur ook wel
weer eens een gelijke meevaller, - en wij konden gisteren al weg. Wij, - want ik ga
niet graag alleen op deze krijgstochten uit en neem liefst een collega mee. Niet om
't een of 't ander, - maar och, je bent nu eenmaal een beetje ijdel, en 't streelt je
gevoel dat er bij geval toch altijd nog iemand is die thuis van je kan vertellen: hij
1110 is met krijgsmanseer, in 't harrenas gestorven... Zoo gingen wij dan Maandagochtend
op weg. Wij moesten eerst naar Luik, - daar toch zouden wij het materiaal vinden om
onzen tocht te doen slagen, - hadden er veel boodschappen te doen, - nog altijd
stroomt 't brieven en verzoeken, om "eens te gaan kijken," - en 't was dan wel één
uur voor wij verder konden, Luik uit, door Ans, den weg naar St. Truien. Met angst
1115 dacht ik terug aan onze ellendige panne, daar op dienzelfden weg, een dag of wat
geleden, - maar nu zou daar wel geen sprake van zijn. Banden en alles was puik.
Alleen benzine, - dat spande. Want onze chauffeur had begrepen dat wij maar tot
Leuven zouden gaan, en dán weer terug, en had maar tien liter extra mee genomen. Maar
enfin, - we zouden wel zien. Mijn goedmoedige gastvrouw van verleden week in
1120 Gerlinden stond aan de deur en wuifde mij vreugdig toe, - wij lieten onze
Passierscheine afstempelen bij den Etappenkommandant in St. Truien, reden door weer,
- 't werd een genoegelijk pleziertochtje. Wij kwamen in Thienen, reden weer naar 't
stadhuis, waar de Kommandantur gehuisvest is, ik ging er naar binnen om weer de
Passierscheine te laten afstempelen, - 't was gauw gebeurd, - maar toen ik buiten
1125 kwam, stond mijn collega met een benard gezicht naast de auto, en steunde: zij hebben
onze bus benzine weg gehaald! 't Was zoo gebeurd: boven, op het balcon van het
stadhuis, zat een klompje landstorm-mannetjes. Die hadden de bus met benzine ontdekt
en een van hen was haastig naar beneden gekomen en had, zonder veel praatjes, onze
benzine letterlijk "in de wacht gesleept."
1130 Dat was nu wel zeer "à la guerre comme à la guerre," - maar... enfin, ik heb eerst
den adjudant van den commandant aangeklampt, toen den Herrn Rittmeister zelf, - ik
heb beschouwingen over volkenrecht ten beste gegeven zonder kop of staart, - en vele
waren de benepen gezichten toen wij de bus benzine terug kregen en meteen leeg lieten
1135 loopen in het reservoir, - ten overstaan van het landsturm-auditorium. Toen naar
Leuven. Dat werd wel weer een mistroostige weg. Vele vluchtelingen van voor eenige
dagen gingen weer terug naar hun stad, sjouwend hun bundels en pakken weer, -
dezelfde lugubere optocht, alleen veel kleiner. En Leuven zelf, - 't was steeds nog
afgrijselijk. Totaal waren de huizen uitgebrand. IJzeren balken waren krom gebogen
als draad, hardsteen puien waren versplinterd tot naaldige brokken, en menig
1140 uitgebrand huis was neergestort over de straat, zoodat er meterhooge puinhoopen
lagen, waarover de zware, voor niets terug gaande Duitsche auto's reeds een spoor
hadden gemaakt, dat wij volgden. Een enkele maal gebeurde het dat nog een smeulend
huizenskelet met donderend geraas achter ons instortte, aan 't schudden geraakt door
ons voorbij rijden, - en een nieuwen puinhoop vormde op den weg. Eerst weer naar de
1145 Kommandantur. Maar wij vonden den weg daarheen versperd door een hoop balken en
planken. Er zat niet anders op dan die weg te ruimen. Wij togen aan 't werk, - een
officier die daar dicht bij met wat kameraden aan een tafeltje zat, - midden op
straat - liep toe, wat verbaasd, vroeg om onze papieren, en toen hij die gezien had,
liet hij een paar mannetjes komen om ons te helpen. Zoo was 't gauw gebeurd. Nadat
1150 wij aan de Kommandantur waren geweest, reden wij de puinhoopen-stad in, tot in het

hart, waar het stadhuis staat, - waar de kathedraal... heeft gestaan. Bij het stadhuis vonden wij een troepje soldaten met een onderofficier. Die deden onvriendelijk, wat dreigend. Maar dat beteekent al weinig meer. Den juisten toon krijg je gauw te pakken. Je begint maar Aber Kinder... en dan is 't ijs gauw
1155 gebleken. Gauw waren wij met den onderofficier in gesprek, gemoedelijk en wel, en 't duurde niet lang of wij werden begeleid om te zien wat wij zien wilden. Wij zagen, dat de heele oude stad is verwoest, dat de kathedraal is verwoest, dat alle universiteitsgebouwen zijn verwoest, dat de geweldige oude bibliotheek is vernield, en dat 't eenige wat nog staat, - het stadhuis, - inwendig wel totaal weg is... Wij
1160 reden maar weer weg, begeleid door onzen onderofficier, en zochten een weg door de stad. Wij kwamen aan een versperring van wel twintig reusachtige vaten, juist tusschen twee neergestorte puinhoopen. Daartusschen scharrelden wat gore kinders, die probeerden drabbig rood vocht uit de vaten te laten loopen in flesschen, waarvan de halzen waren afgebroken, -- sommigen klokten het vieze roode goed uit de
1165 schervenflesschen in hun monden... De onderofficier requireerde wat opgeschoten jongens die daar dicht bij somber te lummelen stonden, en liet hun de vaten opzij rollen, zoodat wij dóór konden. In de minder oude stadgedeelten, de kanten naar Brussel toe, was 't meeste blijven staan. Daar waren ook nog menschen in de huizen en in de nauwe straten. 't Was alles somber
1170 en dreigend, - en opgelucht voelden wij ons toen wij weer buiten waren, op den weg naar Brussel. De aankomst in Brussel was wat vreemd, bijna verbijsterend. Van het drukke soldatengedoe, zooals ik het de eerste dagen in Luik had gezien, was hier geen sprake, - en dan al die Belgische vlaggen en iedereen met de Belgische kleuren in het knoopsgat. Het gewone leven scheen er kalm door te gaan... Maar ik heb u gisteravond,
1175 nadat ik een halven dag in Brussel was geweest, al een indruk van de stad geschreven, - zal daar dus niet op terug komen. Vanmorgen zijn wij weer weg gegaan uit Brussel. Wij hadden geen benzine genoeg, en in Brussel was niets te krijgen. Wij hebben tóch gekregen,... enfin, laat ik 't maar vertellen: al zoekend vonden wij in een garage een auto, waarvan de eigenaar, naar
1180 wij vernamen, niet in Brussel was, en die heel waarschijnlijk niet zou gebruikt worden dan "na afloop van den oorlog". Aan die auto was een groot benzine-reservoir. Je kan niet weten, eens probeeren, wij hebben er twintig liter uit getapt en in den wagen een briefje neergelegd met twintigmaal cinquante centimes. Moge het ons
1185 vergeven worden! En moge als excuus strekken dat zich een dame, een Hollandsche dame, die nog steeds, - en zeer nolens volens! - in Brussel "logeerde", aan onze hoede had toevertrouwd. Wij mochten toch niet riskeeren, dat wij onder die omstandigheden ergens onder weg zouden blijven staan! Wij zijn niet blijven staan. Integendeel, wij hebben een... pleziertochtje gemaakt, zonder eenig incident, zonder een enkel
1190 oponthoud. Ik had mij trouwens voorgenomen onder alle mogelijke omstandigheden doodkalm te blijven, wat het eenige middel is om ernstige conflicten te vermijden. Het was al erg genoeg, dat wij onze medereizigster door de ellende van Leuven moesten voeren... Maar wij hebben geluk gehad. Er gebeurde niets. En dankbaar gedenk ik den hoffelijken Ober-leutnant ergens onder weg die bij een spoor-overweg zijn soldaten
1195 twee waggons liet op zij rollen om ons gauwer te laten passeeren.

Op het Oostelijk oorlogstooneel.

Russen en Oostenrijkers.

PETROGRAD, 3 Sept. (Petersb. Telegraaf agentuur.) Aan het gevecht op de oostelijke grens van Galicië werd deelgenomen door het 12e Oostenrijksche korps, dat eerst 25
1200 Augustus van de Roemeensche grens was aangekomen. Het Oostenrijksche leger was versterkt door vele landstormorganisaties. De aanvallende beweging der Russische troepen wordt voortdurend voortgezet. De uitval van het garnizoen van Koningsbergen is niet geslaagd. De Russische cavalerie-divisies rukken ver in Oost-Pruisen op, en vernielden de verbindingslijnen. De Duitsche troepen bleven werkloos.

1205 LONDEN, 3 Sept. (Reuter.) Het persbureau deelt mede, dat de Russen Koningsbergen ingesloten hebben.

Een Russische overwinning.

1210 LONDEN, 3 Sept. (Reuter.) Het Persbureau deelt mede, dat de Russen bij Lemberg vier Oostenrijksche legerkorpsen uiteensloegen en niet drie, zooals een telegram uit Petrogard meldt.

De Russische nederlaag in Oost-Pruisen.

1215 PETROGRAD, 3 Sept. (Petersb. Telegraafagentuur.) Naar aanleiding van het échec der Russische troepen in het zuiden van Oost-Pruisen schrijft de "Nowoje Vremia: Toen

1220 Rusland zich gedwongen zag den strijd aan te binden met de Deutsche staten, was het
gereed tot alle opofferingen en was het voorbereid op verrassingen. Niemand in
Rusland verbeeldde zich, dat de oorlog een militaire wandeling naar Berlijn en Weenen
1225 zou zijn, want wij wisten, dat de verstoorders van den wereldvrede zich tot het
uiterste zouden inspannen en dat de strijd zonder genade gevoerd zou worden. Onlangs
versloegen wij drie Deutsche legerkorpsen; thans leden twee Russische legerkorpsen
een nederlaag en doodde de vijand den dapperen generaal Samsonoff. Wij zijn
1230 overtuigd, dat dit échec niemand zal ontmoedigen en dat het bloed der helden,
verpletterd onder de overmacht, ons nog krachtiger zal samenvoegen en ons sterken zal
in ons streven naar de overwinning. Met het volle vertrouwen op onze krachten en de
dapperheid van onze legers zullen wij de volvoering van het werk der
rechtvaardigheid, dat wij verrichten, afwachten. De "Retsj" zegt, dat Rusland deze
1235 kleine beproeving moedig moet ondergaan, want in iederen oorlog wisselen overwinning
en nederlaag elkaar af. Het Parijsche "Journal" wijst op de openhartigheid van den
Russischen generalen staf, die niets voor het volk verbergt, welke houding het beste
bewijs is, dat er voor Rusland en de bondgenooten geenerlei reden tot ongerustheid
bestaat.

1235 **Op Zee.**

De Deutsche verliezen.

De bemanning van de vijf verloren Deutsche schepen bedroeg te zamen ongeveer 1200
officieren en manschappen, van wie er ruim 300 gewond of gevangen genomen zijn. De
overigen zijn den zeemansdood gestorven. Bovendien zijn de verliezen aan boord van de
1240 Deutsche torpedobooten en kruisers, die aan het gevecht bij Helgoland deelnamen, naar
luid der Engelsche berichten, aanzienlijk. De Engelsche verliezen bedroegen 59 man
gedood en gewond; onder deze zijn twee officieren, de luitenant Nigel Barttelot, en
luitenant Eric Westmacott. Alle Engelsche schepen zullen in een week of tien dagen
weer in staat zijn aan de gevechten deel te nemen. Het succes van dezen strijd dankt
1245 de admiraliteit voornamelijk aan de marine-officieren der onderzeeërs, die
voortdurend poogden in de Deutsche wateren de opstelling der Deutsche schepen na te
gaan. De minister van Marine heeft aan den Amerikaanschen gezant te Berlijn verzocht,
aan admiraal von Tirpitz mede te delen, dat zijn zoon niet gewond is en het goed
maakt.

1250

BELGIË.

Het schieten op luchtschepen.

Na het tweede bezoek van een "Zeppelin" aan Antwerpen wordt opnieuw gewaarschuwd
tegen willekeurig schieten op luchtschepen en vliegtuigen. Uitsluitend militairen,
1255 wien bepaaldelijk het beschieten van Zeppelins enz. is opgedragen, mogen daarop
vuren. Wanneer iedere burgerwacht maar mee gaat schieten, wordt er verwarring
gesticht.

"Moed gehouden".

1260 Een medewerker van de *Antwerpsche Gazet*, wien het gelukt is naar Brussel te komen,
schrijft aan zijn blad, dat Zaterdagmiddag ongeveer half zes een vliegtuig boven
de stad verscheen. Eerst dacht iedereen, dat het een Duitscher was, maar plotseling
werd op den vlieger geschoten. Het was dus een Franschman. Na tot tweemaal met groote
stoutmoedigheid de "looping the loop" vertoond te hebben, liet hij talloze papieren
1265 naar beneden dwarrelen. Met groote letters stond daarop gedrukt: "Prenez courage -
délivrance bientôt".

Engelsche officieren te Antwerpen.

Op het oogenblik bevinden zich binnen de stelling van Antwerpen drie Engelsche
1270 officieren, de Engelsche militaire attaché, en twee stafofficieren, toegevoegd aan
den Belgischen staf. In de Antwerpsche pers wordt de aandacht van de burgerij op hun
aanwezigheid gevestigd en tevens erop gewezen, dat men de uniform niet moet verwarren
met die van de Duitschers, hetgeen tot minder aangename misverstanden zou kunnen
leiden.

1275

Hoe de Duitschers hun voorraden vervoeren.

Dezer dagen reed over de ceintuurbaan te Brussel een trein, bestaande uit vijftien
Belgische waggons gevuld met Deutsche soldaten en daarachter volgden vijf en twintig
zware legertreinwagens. Deze wagens waren alle voorzien van onderstellen van
1280 Belgische spoorwegwaggons. Het *Handelsblad van Antwerpen*, waaraan we dit bericht
ontleenen, voegt eraan toe: "het maakte een aardig effect die wagens getrokken te
zien door locomotieven, maar men moet toch bekennen, dat het behendig is."

De verwoesting van Leuven.

1285 BERLIJN, 3 Sept. (W. B.) De "Lokal-anzeiger" meldt uit Rotterdam, dat volgens Nederlandsche mededeelingen het Raadhuis te Leuven onbeschadigd is. De St. Pieterkerk is gedeeltelijk verwoest, doch kan nog worden hersteld. De kunstschaten en schilderijen zijn niet beschadigd. (Dit bericht is door den militairen censor te Berlijn doorgelaten.)

1290

Een oproep.

1295 Het Antwerpsche "Handelsblad" bevat een beroep op alle architecten, ingenieurs, aannemers enz. om de handen ineen te slaan en, voor zoover doenlijk, vrijwillig aan den arbeid te gaan om "het land uit de puinhoopen te doen herrijzen, zoo gauw de omstandigheden het zullen toelaten". De woningen moeten weer opgebouwd worden en barakken opgericht in de streken, welke het meest van den oorlog hebben geleden, opdat de gevluchte bevolking bij haar terugkeer weer een onderdak vindt. Tot dat doel worden alle ter zake deskundigen opgeroepen om zich vrijwillig en kosteloos ter beschikking te stellen van de bestuurslichamen, die hun diensten noodig kunnen hebben. Binnen enkele dagen zal een vergadering worden belegd om het "korps der architecten" definitief op te richten.

1300

FRANKRIJK.

Een protest.

1305 PARIJS, 2 Sept. (Reuter.) Minister Millerand heeft aan den Amerikaanschen ambassadeur een dossier doen toekomen over de bommen, uit Duitsche luchtschepen geworpen.

ENGELAND.

(Van onze Londenschen berichtgever.) LONDEN, 31 Augustus.

1310

Het dagboek van een eiland-bewoner. XXII.

Zaterdag jl. schreef ik u over de krant, die op een zijner aankondigingen had vermeld dat de Britsche troepen door een enorm Duitsch leger in Noord-Frankrijk verslagen waren en maakte de opmerking dat het sensatie-nieuws moest heeten een dergelijke mededeeling aan het publiek te doen, met de wetenschap dat de Britsche troepen wel niet verslagen waren, integendeel, zich buitengewoon kranig tegenover den vijand hadden gehouden, doch voor de overmacht hadden moeten terugtrekken en zich opstellen in andere defensieve positie. Thans hebben wij de overdrijving gekregen in tegengestellenden vorm. Gistermiddag seinde ik u dat de *Times* in de Zondag-editie, die het blad thans uitgeeft, een lang telegram bevatte van den correspondent te Amiens, waarin deze, over de krijgsbedrijven in Noord-Frankrijk schrijvende, eveneens alle hulde bracht aan het optreden der Britsche troepen, doch tevens te kennen gaf dat het officieele Pers-Bureau te Londen het publiek toch niet de volle waarheid had medegedeeld, want dat de verliezen veel grooter waren dan vermeld werd en dat versterkingen van het expeditionaire corps dringend noodig waren, zéér dringend. Het geheele artikel was wel niet direct paniekverwekkend maar moest toch een sterk gevoel van ongerustheid geven. En nog meer werd zulks gedaan door een daarnaast opgenomen telegram, mede uit Amiens, aan de "Daily Mail", dat nog veel ernstiger tendenz had. Het ving aan met de woorden: "Het is een bedroevend verhaal dat ik heb neer te schrijven. Ik wenschte dat ik het niet te schrijven hadde. Doch voor mij is de tijd van geheimzinnigheid voorbij. Alleen door ons te doordringen van hetgeen gebeurd is kunnen wij ons krachtig maken voor de poging, die wij moeten doen om het gebeurde goed te maken." En ook dan volgt een verhaal over de gebeurtenissen der vorige week en een oproep aan het Engelsche volk om toch in volle kracht te komen optreden. Wie die mededeelingen las van beide correspondenten, schrijvende in bladen, die beiden onder het beheer staan van één bekend dagblad-uitgever, zal daaruit dadelijk gevoeld hebben dat de inhoud in 't geheel niet in overeenstemming was met de officieele mededeelingen door het Pers-Bureau hier uitgegeven. Die mededeelingen immers hadden volkomen erkend dat de Engelschen en Franschen voor heete vuren hebben gestaan; dat zij ten slotte genoodzaakt waren geweest voor de overweldigende Duitsche overmacht terug te trekken, maar dat hun positie volstrekt niet wanhopend was geworden. Maar toch, de censor had de beide bovengenoemde telegrammen doorgelaten en dus moesten zij wel den indruk geven dat er niets in stond wat het publiek niet weten mocht. Evenwel, gisteravond heeft de Minister van Oorlog, Lord Kitchener, een lange mededeeling aan de pers verstrekt, waarin vermeld wordt welke rol de Britsche troepen in den veldslag van 23 tot 26 Augustus hebben gespeeld. Daarin wordt gezegd dat de strategische positie der verbonden legers niet slechter geworden is na dien slag en dat versterkingen, die de geleden verliezen der Britsche troepenmacht meer dan dubbel dekken, reeds op het oorlogsterrein zijn aangekomen. En daaraan voegde het Pers-

1345

1350 Bureau toe de mededeeling: "Het Bureau heeft het niet noodig geacht de publicatie
tegen te gaan van berichten handelende over de jongste bedrijven te velde, gezonden
door dagbladcorrespondenten, zoolang die berichten geen militaire zaken vermeldden of
de organisatie of positie der troepen kenbaar maakten. Die berichten dienen echter
1355 met groote omzichtigheid te worden gelezen. Er zijn geen oorlogscorrespondenten bij
de gevecht-linies en hun berichten, al zijn die nog zoo eerlijk bedoeld, moeten dus
verkregen zijn uit de tweede of derde hand van personen, die dikwerf niet in staat
zijn betrouwbare verhalen te doen en die zeker niet de gave bezitten om den
algemeenen toestand met volkomen juistheid te kunnen weergeven of begrijpen. Het is
te hopen dat de mededeeling van het ministerie van oorlog alle ongerustheid zal
wegnemen, verwekt door dergelijke mededeelingen en het juiste oordeel over de
1360 operaties, die hebben plaats gehad, zal herstellen".
Welnu, het publiek zal zeker wel doen zich aan die mededeeling van het ministerie van
oorlog te houden en al te gaan op hetgeen èn Lord Kitchener en de Admiraliteits-Lord
doen mededeelen, doch het is te begrijpen dat de bladen vanochtend vragen, wat op
zoo'n manier dan een censor beteekent als deze doorlaat mededeelingen als die welke
1365 de "Times" en "Daily Mail" gistermiddag afdrukten, terwijl het Officieele Pers-Bureau
die denzelfden avond had tegen te spreken of althans aanmerkelijk te wijzigen. De
"Manchester Guardian", "Morning Post", e.a. vallen de bladen, die gisteren de
berichten verspreidden, vanochtend heftig aan; hun aanval moest echter uitsluitend
den censor raken, die de berichten doorliet en als het Pers-Bureau niet de
1370 bevoegdheid heeft de door den censor doorgelaten telegrammen tegen te houden als deze
niet met de mededeelingen van het Bureau overeenkomen, dan dient aan dat Bureau een
dergelijke bevoegdheid gegeven te worden, wil het publiek niet ongerust worden
gemaakt en geen paniek ontstaan. Hetgeen gisteren gepubliceerd werd, kwam in het
licht op een Zondag en dus maar onder de oogen van betrekkelijk weinig menschen, want
1375 de berichten werden vanochtend niet in de Maandagochtend-uitgaven der genoemde bladen
herhaald, anders zouden zij stellig tot ernstige ongerustheid aanleiding hebben
gegeven; vermoedelijk zal in het Lagerhuis heden wel een woordje over de geschiedenis
en het werken van het Pers-Bureau gesproken worden en zullen in het vervolg paniek
verwekkende berichten voorkomen kunnen worden. Oorlogsnieuws is er op dit oogenblik
1380 overigens niemandal; zooals lord Kitchener in zijn bericht doet uitkomen, rusten de
legers in Noord-Frankrijk nu uit in hun nieuwe posities en zullen er misschien weder
een paar dagen voorbijgaan vóór wij weer van ernstige krijgsbedrijven berichten
krijgen. Geruchten gaan er genoeg. Er wordt beweerd dat reeds Canadeesche troepen
zijn aangekomen en dat in het noorden van Schotland Russische troepen zouden zijn
1385 geland, die via Londen naar Frankrijk zijn vertrokken, maar al die geruchten doet men
goed te nemen voor hetgeen zij zijn en kalm af te wachten tot de officieele
mededeelingen zullen aantonen wat daarvan al dan niet waar is.

Zuid-Afrika's hulp.

1390 Uit Kaapstad wordt geseind, dat er in arbeidskringen in Zuid-Afrika plannen zijn tot
vorming van een Labour Legion, dat uit vier klassen zal bestaan, n.l. uit recruten,
die bereid zijn overal dienst te doen, uit recruten die alleen in het gebied van de
Unie willen dienen, uit hen die alleen in het district willen dienen en eindelijk uit
een afdeeling voor den medischen dienst en de ziekenverpleging. Er zijn thans
1395 ongeveer 800 Duitsche en Oostenrijksche dienstplichtigen, die zich in Zuid-Afrika
bevinden, als krijgsgesvangenen in een kamp bij Johannesburg bijeengebracht. Enkele
Duitsche officieren zijn in Bloemfontein krijsgesvangen.

TELEGRAMMEN.

1400 De Pauskeuze.

ROME, 2 Sept. (5 uur.) (Reuter.) De kardinalen zijn bijeengekomen voor een nieuwe
stemming. (uur 45.) De Paus is nog niet gekozen.

Laatste Berichten.

1405 ENGELAND.

De plicht der neutrale staten.

Een inzender, in de "Manch. Guardian", mark. H. Judge, schrijft dat op 28 Augustus
door Dr. Baty, kon. secretaris van de International Law Association, een schrijven
werd ontvangen, waarin er op werd aangedrongen, dat de neutrale natiën, die aan de
1410 Haagsche vredesconferenties deelnamen, vertegenwoordigers zouden aanwijzen voor een
conferentie in Den Haag ter bespreking van den toestand door den oorlog geschapen. Er
zijn zoovele zaken, aldus werd in het schrijven gezegd, die alleen door een
vertegenwoordigend lichaam der neutrale staten zouden kunnen worden behandeld. Zoo de

1415 schending van het volkenrecht door eenige oorlogvoerende partij, maatregelen tegen
schending van de rechten der neutralen. "Is het niet de plicht van de neutrale
mogendheden kennis te nemen van elke ongeoorloofde daad van de zijde van een der
oorlogvoerenden? Moeten de neutralen niet in onderling overleg voortdurend zich
1420 gereed houden om hun invloed ten behoeve van den vrede bij elke zich voordoende
gelegenheid te gebruiken? De schrijver van den brief acht een permanente conferentie
van de neutrale staten met het oog hierop noodig, ook al om gereed te zijn tegen den
tijd dat de vredesvoorwaarden zullen moeten worden besproken. Zulk een conferentie
zou dus zoo spoedig mogelijk moeten worden bijeengeroepen. Kan de International Law
Association niets in dien geest doen? vroeg de schrijver verder. Kan de Association
1425 niet het belang van deze quaestie onder de aandacht der neutrale mogendheden brengen?
Zou de Association niet een beroep doen op den president van de Vereenigde Staten om
het initiatief te nemen tot de bijeenroeping van een conferentie der neutrale staten
te 's Gravenhage. Aldus de inhoud van het schrijven aan dr. Baty. Deze antwoordde den
schrijver, dat zijn bestuur niet voor October zou kunnen bijeen komen, dat hij echter
begreep dat in deze tijd van hoog belang is dat hij daarom een afschrift van den
1430 brief zond aan mr. Josephus Jitta, president van de International Law Association te
's-Gravenhage, in de hoop, dat deze er het permanente bureau van het Arbitragehof of
den raad van beheer van het Vredespaleis er mede in kennis zou stellen, opdat deze de
noodige stappen zouden kunnen doen. "Sedert de brief werd geschreven", zegt de heer
Judge dan, zijn wij getuige geweest van het vandalisme te Leuven, een zaak die niet
1435 alleen de oorlogvoerenden, maar de geheele wereld aangaat. Zulk een gebeurtenis in
het land dat neutraal wilde blijven kan niet stilzwijgend door de neutrale staten
worden geduld." De heer Judge wil dus dat ieder medewerke om de bijeenroeping van een
conferentie als bovenbedoeld te verkrijgen. En hij meent, dat brieven van adhaesie
met dit denkbeeld aan het lid van den Raad van State, mr. D. J. Josephus Jitta
1440 gezonden, aan het denkbeeld bevorderlijk zullen zijn.

RUSLAND.

Geen pogroms.

1445 PETROGRAD, 3 Sept. (Petersb. Telegraaf agentuur.) De berichten uit Weenen,
betreffende een Joden-pogrom te Wilna, zijn volkomen onjuist. De stad is volkomen
kalm. De geheele Christelijke en Joodsche bevolking werkt vriendschappelijk en
eendrachtig samen voor de verzorging der gewonden.

Op het Oostelijk oorlogstooneel.

Op het slagveld van Tannenberg.

1450 De oorlogscorrespondent van het "Berl. Tageblatt" bracht, na de slagen bij
Neidenburg, Hohenstein en Tannenberg een bezoek aan de slagvelden in Oost-Pruisen, en
beschrijft die thans in zijn blad; aan die beschrijving ontleenen wij het volgende:
Overall heerscht opgewekt militair leven. De vaantjes op de lanssen der bereden
1455 patrouilles fladderen in den wind, ordonnansen op motorrijwielen snellen voorbij, de
wagens der veldpost sukkelen langs den weg, de zware auto's met gekwetsten laten hun
signalen hooren. In andere auto's rijden de officieren van het lagercommando ons
voorbij, gevolgd door lange colonnes met munitie en proviand, met veldtelegraaf en
veldkeukens. Wij rijden langs verlaten bivakplaatsen, met kookgerij en paardenlijnen,
1460 hoopen stroo en hooi, langs terugkeerende vluchtelingen met wagens, paarden en vee.
Hoe zullen zij hun land terugvinden? Verwoeste en voor verdediging ingerichte huizen
en gehuchten, in de benedenste verdiepingen vol bebloed stroo, waarop gewonden
neergelegd zijn. Aan den rand van het bosch ligt de eerste Russische doode, achter
een volkomen uitgebrand huis. Weenend jammert de vrouw: "Wij hebben hier dertig jaar
1465 gewoond, nu is alles weg, het huis, het huisraad, het vee!"... Bij het huis staat een
Russische lans met een houten kruis, waarop de woorden: "25 Russen begraven, 28
Augustus 1914". En nu komen steeds talrijker en steeds duidelijker de gruwelijke
sporen van den strijd. Dooden, menschen en paarden, koeien en varkens, vernielde
wagens, weggeworpen wapens. In de verte komt een stofwolk. Op kozakkenpaarden zitten
1470 landweermannen, gevolgd door geleide te voet, die gevangenen vervoeren. Tweeduizend
man, die aan ons voorbijtrekken... Wij komen nu aan Hohenstein, een vriendelijk
stadje met 30,000 inwoners. Maar in plaats van de gewone vriendelijkheid nu een
ontzettende, gruwelijk toestand. De geheel stad is een puinhoop. Door de stuk
geschoten ramen en deuren ziet men in de huizen. Niets is gespaard, niets heel
1475 gebleven. In dichte wolken stijgt de rook op, hier en daar ziet men vlammen. In de
straten liggen doode soldaten, doode paarden. De lucht is onverdragelijk. Drie dagen
hebben de Russen hier stand gehouden, toen werden zij verdreven door de Duitsche
zware artillerie. Een schuur, waarin honderd Kozakken huisden, werd in brand
geschoten. In de kelders vond men de Russen verborgen achter barricades. Een

1480 landweerbrigade moest hier den eersten aanval der Russen, die naar het Noordwesten wilden uitwijken, tegenhouden; zij werd ondersteund door een rechter nevendivisie en een uit het noorden, uit Allenstein komend legerkorps.

De nieuwe paus.

1485 **ROME, 3 Sept. (11 u. 55.) (Reuter.) Kardinaal Della Chiesa is tot paus gekozen.**

VOETBAL.

Belgische voetballers gesneuveld.

1490 De Engelsche kranten vermelden, het overlijden van drie bekende internationale voetballers uit België, n.l.: Arthur Cambier (oorwaarts) Six (centre voorwaarts) en Van Cant (links buiten). Huysmans, de voetballer uit Antwerpen, is gewond.

AVONDBLAD. Tweede Blad.

1495 **Van Dag tot Dag.**

De Oorlog.

Duitschland, door vijanden omringd, beschouwt dezen oorlog als een strijd op leven en dood, als een strijd voor zijn bestaan, en heeft blijkbaar als motto aangenomen het geduchte "nood breekt wet". Daardoor is deze oorlog ontzettender geworden dan de verbeelding zich kan voorstellen. Omdat over België de kortste en veiligste weg naar Parijs gaat werd zijn onzijdigheid geschonden en om zeker te zijn dat de lange communicatielijnen der legers met hun basis onschendbaar blijven, wordt met groote hardheid opgetreden tegen de burgers, die verdacht worden van aanslagen op de militairen. Geen protest hiertegen baat. En zoo sterk sprekend is de verwoesting van Leuven dat een protest zelfs onnoodig schijnt. De feiten zijn welsprekend genoeg.

1500 Wij handhaven eerlijk onze onzijdigheid in dezen oorlog en de dagbladen doen slechts hun plicht als ze zich onthouden van alles wat de gemoederen opwindt tegen een der strijdvoerenden, en van wat onze regeering, die mannelijk en oprecht haar zware taak vervult, in moeilijkheden brengen kan. Daarom uiten wij slechts in deze enkele woorden onze verontwaardiging en deernis over het lot dat het ons aanverwante Belgische volk treft, dat geheel onschuldig in den oorlog gesleept is, en dat moedig zijn plicht vervult. Wij zijn overtuigd, dat de geheele wereld veroordeelt de vernietiging van het liefelijke Leuven, dat voor België was wat Oxford is voor Engeland, de stad, die de bezieling der Middeneeuwen levende hield in het land, en dat het ook in Duitschland velen moeite moet kosten om in te zien, dat aan de militaire situatie mochten opgeofferd worden zoo vele burgers in een onverdedigde stad en de gebouwen waarin de godsvereering, de kunst en geschiedenis van een groot verleden voor ons getuigden.

1515 1520 1525 1530 1535
Waarom België's lot ons zoo diep ter harte gaat zal ieder in Europa beseffen. Leuven was een deel van onze traditie en geschiedenis. Wat België lijdt zou door ons ondergaan zijn, waren wij in België's plaats geweest. Nederland's houding in dezen oorlog is 7,00 juist gekenschetst in het Buitenlandsch Overzicht van De Gids van September: "Wat Nederland betreft, het waakt, in vertrouwen op de leiding van een gouvernement, dat tot dusver geen enkelen misstap deed. Diep ontroerd, wijdt het zijn innigst medegevoel aan België, dat zoo zwaar getroffen word bij de verdediging van een recht. Maar voor ook wij, mocht het ons betwist worden, hebben te staan; - of te vallen". Wij zijn neutraal in dezen oorlog en hopen het te blijven. Maar het leed, dat België treft, kan ons niet ongeroerd laten. Op een der moeilijkste dagen van den grooten Burgeroorlog vroeg men aan president Lincoln, den edelsten held dien de Vereenigde Staten eeren, "of hij er wel zeker van was dat God aan zijn zijde was?"- Lincoln's antwoord was: "Dat weet ik niet. Daaraan heb ik nooit gedacht. Maar innig verlang ik de zekerheid te verkrijgen dat wij aan de zijde van God zijn". Het moet ook in den oorlog mogelijk zijn die zijde te kiezen.

Uit Maastricht.

1540 1545
Onze correspondent meldt: Morgen worden 17 Duitschers geïnterneerd. Het aantal vluchtelingen in de Rijkskweekschool, dat gisteren ruim 100 bedroeg, is thans weer tot 320 gestegen. De meesten, die aankwamen, zijn allen van den kant van Luik. In de Kempen schijnt het rustig. Een vluchteling uit Thien, die hedennacht aankwam, verhaalde dat hij op zijn heelen tocht slechts hier en daar een Duitschen post ontmoet had.

Giften voor een Nederlandsche ambulance in België.

1545 In verband met het beroep van de Nederlandsche kolonie in België op de Nederlandsche

bevolking om financieelen steun voor eene door haar tot stand te brengen ambulance
ten behoeve van de tallooze gewonden in genoemd land, heeft te 's-Gravenhage zich
thans een centraal comité voor Nederland gevormd tot het in ontvangst nemen van
geldelijke bijdragen. De bij de leden van dit centraal comité inkomende gelden zullen
1550 worden gezonden aan het Nederlandsch gezantschap te Antwerpen. Het centraal comité
wekt op tot vorming van sub-comité's in andere plaatsen van ons land. Voorzitster van
het centraal comité is mej. Marie Berdenis van Berlekom, secretares mevr. A. E.
Backer-Cramer, penningmeester de heer A. F. J. Romswinkel, terwijl leden zijn: mevr.
dr. Ph. K. van Lissa, mej. H. van der Moer, mevr. S. van Overveldt-Biekart, mevr. S.
1555 Parqui-Malcomesius, mevr. E. J. van Rijsbergen-Couvée en mevr. J. C. A. Weerts van
St. Philipsland, allen te 's-Gravenhage.

Bakproeven.

Door het Station voor Maalderij en Bakkerij te Wageningen zijn in den laatsten tijd
1560 met het oog op de benarde tijdsomstandigheden bakproeven uitgevoerd tot doel hebbend
na te gaan of naast tarwebloem ook andere grondstoffen voor het gebuilde brood zouden
kunnen dienen. Deels zijn deze proeven op verzoek van den Minister van Landbouw,
Nijverheid en Handel geschied. Omtrent de resultaten kan het volgende worden
medegedeeld: Eene vermenging van 3/4 deelen tarwebloem en 1/4 deel aardappelmeel laat
1565 zich zeer goed verdedigen, daar het daarmee verkregen brood, zelfs met water, en dus
nog meer met melk, redelijk smakend kan worden genoemd. Gebruikt men van beide
meelsoorten gelijke deelen, dan is het brood nog wel eetbaar, doch smakelijk is het
niet. Het heeft te weinig broodstructuur, samenhang ontbreekt, zoodat het zeer snel
kruimelig wordt, uitdroogt en zich moeilijk laat eten. De smaak is zoo niet bepaald
1570 slecht toch in geen deele goed te noemen. Voorts is op te merken, dat dergelijk
brood licht schimmelt ten gevolge van het zeer hooge zetmeelgehalte. Dit is bij
bewaring van monsters al gebleken. Tevens dient men rekening mede te houden, dat,
vooral indien men voor de helft aardappelmeel gebruikt, het eiwitgehalte van het
brood uitermate laag is en de voedingsverhouding (zetmeel tot eiwit) veel te ruim
1575 wordt. Deze verhouding is in gewoon waterbrood pl.m. 6½:1, en wordt ongeveer 12:1. De
eiwitvoeding komt derhalve zeer veel te kort; daarmee zou rekening moeten worden
gehouden, ook al om deze reden, dat de mogelijkheid bestaat, dat vele menschen
dergelijke broodsoort niet in groote hoeveelheid kunnen nuttigen zonder stoornis in
de spijsvertering. De ervaring zou verder moeten leeren welke afmetingen deze
1580 veronderstelling kan aannemen.
Wat den smaak aangaat, is toevoeging van een geringe hoeveelheid roggemeel van
bijzonder gunstigen invloed. Ook maakt dit het deeg taaiër, wat ten slotte de
samenhang van de kruim van het brood ten goede komt. Door bakproeven is vastgesteld,
dat brood bereid van 5/8 tarwebloem, 1/8 roggemeel en 2/8 aardappelmeel, zelfs als
1585 het met water bereid wordt, beslist smakelijk genoemd kan worden, en zeer goed kan
worden genuttigd. Met melk gebakken blijft het ook voldoende lang smakelijk. Indien
voor de bereiding ½ tarwemeel, 1/8 roggemeel en 3/8 aardappelmeel gebruikt wordt, en
zelfs half melk en half water gebezigd wordt, is het gebak weinig smakelijk te
noemen. Wat de proeven betreft, waarbij een mengsel van tarwemeel en rijstemeel
1590 gebruikt is, zijn de resultaten als volgt: De proefbrooden, verkregen door toevoeging
van 30% rijstemeel aan tarwemeel, kunnen alleszins goed worden genoemd. Met water
gebakken kan men dit brood, goed eetbaar achten. Het eiwitgehalte is slechts weinig
beneden dat van gewoon wittebrood. Wordt voor de bereiding gebruik gemaakt van melk,
dan kan men uitgaan van 2/3 tarwemeel en 1/3 rijstemeel. In diverse plaatsen van ons
1595 land zijn proeven als bovenstaande thans reeds genomen en daarbij heeft men ook
getracht het tekort aan eiwit aan te vullen door eiwitstoffen opzettelijk toe te
voegen. Het is den directeur uit mededeelingen gebleken, dat o.a. hiervoor gebruik is
gemaakt van een product, in hoofdzaak bestaande uit water en melkcaseïne (melkeiwit)
met een eiwitgehalte van pl.m. 14%, een handelsproduct uit melk gewonnen. Deze
1600 vloeistof is geconserveerd met borax of met boorzuur. Dit artikel wordt de bakkerij
aangeboden o.a. voor de bereiding van beschuit en komt dus thans ook reeds in een
gewoon voedingsmiddel als brood voor. Zal men een groot deel van het ontbrekende
eiwit vervangen, dan moet veel van dit product gebruikt worden en wordt de afnemer
onthaald op een vrij groote dosis boorzuur, dag in, dag uit. Hiertegen kan niet
1605 genoeg worden geprotesteerd. In een monster brood, gebakken op deze wijze, werd aan
het Station de aanwezigheid van boorzuur aangetoond. Het beste zal dus zijn iets
minder aardappelmeel te gebruiken; nl. 5/8 tarwebloem, 7/8 roggebloem en 1/4
aardappelmeel. Dit mengsel geeft goed waterbrood en nog beter melkbrood. Toevoeging
van eiwit kan dan als veel minder noodig beschouwd worden.

1610

De Engelsche censor.

1615 Uit een brief van Engelsche herkomst, die ons vanmorgen getoond werd, bleek, dat de censuur in Engeland zich nu ook tot brieven aan Hollanders geadresseerd, uitstrekt. De brief was opengesneden, en weer dichtgeplakt met het roode censuurzegel, waarop onder het Engelsche wapen staat: "opened by censor".

Een dankbetuiging van Belgen.

1620 De heer Ant. Houbiers heeft uit Eysden namens de Belgische uitgewekenen aan onze Koningin een telegram gezonden, waarin H. M. gelukgewenscht werd met Haar geboortedag en warme dank werd uitgesproken voor de gastvrijheid, welke deze uitgewekenen in Nederland hebben genoten.

Dankbetuigingen.

1625 We ontvangen met elke post brieven van militairen op de forten en in de stellingen, die hun dank uitspreken voor het vele dat voor hen gedaan wordt. Zoo hebben de dames Henriette Bormans, Dina Diependaal, Flora Frankfort en de heer Warrie door zang en voordrachten den mannen op het fort Winkel aangename uren bezorgd. Ook op het fort Marken-Binnen werd genoten van muziek. Hier waren het de zangeres Faniell Lohoff, de violisten Lohoff en Poppelsdorf, die een concert arrangeerden, geholpen door een
1630 fluitist uit den troep, den sergeant B. Stumpel. Een landweerman roemt de burgerij van Aalsmeer, die door de stichting van een tehuis zooveel goeds doet.

BEURS EN NIJVERHEID.

Misverstand.

1635 In het Ochtendblad werd melding gemaakt van een Koninklijk besluit in zake de waardeberekening van fondsen, opgenomen in een na 1 Augustus 1914 ingevolge art. 23 der Successiewet op last van dan Minister van Financiën uitgegeven Prijscourant. Het hoofd "Successie-prijscourant" kan tot misverstand aanleiding geven. Blijkens de
1640 verwijzing in genoemd Koninklijk Besluit naar Art. 11 K. B. van 5 December 1902, Staatsblad No. 206, heeft het vermelde Koninklijke Besluit alleen betrekking op de berekening der waarde van panden bij de Rijksverzekeringsbank, als bedoeld in art. 52 en 58 der Ongevallenwet 1901. Het besluit heeft dus geenerlei betrekking op de successie-belasting en evenmin op de waarde-berekening van prolongatie-onderpanden krachtens de nieuwe beurswet. Uit de verklaringen van minister Treub bij de
1645 behandeling der beurswet is trouwens gebleken, dat het geenszins in de bedoeling ligt te zijner tijd voor deze waardeberekening aanzienlijk lagere koersen aan te nemen.